

Slovensko ljudsko gledališče Celje
1957-1958

KNJIŽNICA
EDVARDA KARDELJA
V CELJU

N 73/1988

1

Dnevnik
Ane Frankove

Frances Goodrich in Albert Hackett

Dnevnik Ane Frankove

(The Diary of Anne Frank)

dramatizacija v treh delih

Miep	Stefka Jerinova
Otto Frank	Pavle Jeršin
Ana	Vera Perova
ga. van Daanova	Marija Goršičeva
g. van Daan	Albin Penko
ga. Frankova	Angelca Hlebcetova
Kraler	Peter Kušar
Peter van Daan	Volodja Peer
Margot Frankova	Breda Pugljeva
Dussel	Marijan Dolinar

REŽIJA BRANKO GOMBAČ

Prevod	Jaro Dolar
Scena	Vlado Rijavec
Kostumi	Alenka Bartl-Serša
Tehnično vodstvo	Franjo Cesar
Razsvetljava	Bogo Les
Šepetalka	Tilka Svetelškova
Inspicijent	Vlado Kalapati

Premiera v sredo, 25. septembra 1957

Ik wil hoop ik een jou aller liefste
heerster. Zoals ik het nog een
niemand gekunt heb, en ik hoop dat
je een grote stem aan me kunt zijn.
Lieve Frank. 12 Juni 1946.

Slovensko ljudsko gledališče

V strogo uradnih listinah se sicer še vedno podpisujemo tako, kot je zapisano na ustanovnem odloku: »Mestno gledališče«; vendar je preimenovanje zdaj že — lahko rečemo — opravljeno in trdno veljavno dejstvo: čakamo samo še na formalnost potrditve statuta. Zato tudi skoraj povsod že pišemo novi naslov »Slovensko ljudsko gledališče« ali z okrajšavo »SLG«. O vzrokih in nagibih, ki so nam navdihnili preimenovanje, smo sicer že veliko pisali in pisarili, govorili in pripovedovali, tako da bi skoraj res že prav vsi naši prijatelja morali razumeti in poznati smisel novega imena. Vendar smo prav gotovo zdaj dolžni še enkrat v povzetku povedati načela, po katerih se ravnamo in po katerih smo prepričani, da nam novi, vsekakor zares častitljivi in dostojanstveni naslov pritiče.

V priložnostnem almanahu »Celjsko gledališče 1957« (izdali smo ga ob priliki gostovanja v Novem Sadu, na Sterjiniem pozorju) smo objavili programski, manifestativni članek o svoji umetniški doktrini. V tem članku — izpod peresa umetniškega vodje — smo jasno nakazali načela, po katerih se ravnamo in hočemo ravnati, in tudi smisel pa vsebino našega dela, bodisi na zunaj, bodisi navznoter. Iz idej, ki smo jih v tem manifestu skušali razložiti in oklicati, je tudi nujno zršel sklep o preimenovanju: prepričani pa smo, da to preimenovanje ni le nekakšen odsev oholih želja, temveč kratko in malo samo potrditev že uveljavljenega stanja in dejstev.

Članek o umetniški in kulturnopolitični doktrini Slovenskega ljudskega gledališča ponatiskujemo v celoti.

UVOD

Uspešnega gledališkega dela ne more biti brez aktivne familiarne povezanosti delovnega zbora — umetniškega in tehničnega in upravnega in pomožnega; jedro te širše družine je seveda sam igralski zbor: in ta mora biti — mimo vseh neogibnih in po svoje nujnih — notranjih razprtij ali rivalitet vsekdar strnjen v več kot zgolj kolegialno enoto. Če v večini članov ni zavesti, da hoté in z vero in prepričanjem pripadajo skupnosti, ki si prizadeva za neki povsem določeni skupni cilj — je nemogoče zares plodno delovanje ustanove, in nemogoče bi tudi bilo, da se taka ustanova sploh ohrani, kaj šele razvija.

Da bi se taka zavest med igralci katerega koli gledališča razvila in utrdila, to seveda ne more biti nikoli odvisno zgolj od abstraktnega navdušenja in formalnega entuziazma: če ustanova svojim članom ne bi nudila pogojev za zunanje in notranje zadovoljevanje in zadovoljstvo, ne bi mogli nikdar in nikjer doživeti tistega gledališkega »patriotizma«, ki je vselej odlikoval najboljše in najimenoitnejše hiše.

Pogoji za to pa so: poleg — najmanj odločilnih in bistvenih, a vseeno ne brezpomembnih — materialnih ugodnosti predvsem še: 1. urejena in smotrna organizacija dela v sami ustanovi in 2. trdna, enovita in dejavna gledališka doktrina.

Ta poslednja je najvažnejša. Ni rečeno, da bi se vsi igralci in drugi člani ustanove morali formulirano in deklarirano zavedati vseh prvin take doktrine, a vsaj v podzavesti vseh mora biti prisotna, kot občutje, kot splošno ozračje dela, kot obče veljavno merilo okusa.

Če takega določenega, filozofskega in slogovnega in kulturno-političnega hotenja ni, se more gledališče spremeniti v neustvarjalno uradniško ustanovo brez smisla, le z namenom, da ustvari dobiček ali puhel uspeh ali zaslužek ali brezbarvno zabavo.

Se prav posebno nujno je vse to gledališču, ki združuje v sebi že po nujnosti kulturne geografije in kulturne politike — pa tudi pod vplivom »subjektivnega faktorja« — karakteristične elemente vsaj treh osnovnih gledaliških tipov: 1. reprezentativno-repertoarnega (»nacionalnega«), 2. bulvarnega (zabavnega in komercialnega) in 3. komornega (»eksperimentalnega«, avantgardnega, literarnega).

Umetniško vodstvo CG skuša v praksi uresničevati svojo gledališko doktrino, svoj program — in pri tem ga dejavno podpirajo vsi člani, pa če se te doktrine (idejno formulirane) zavedajo ali ne. Sicer pa tudi v samem vodstvu ta doktrina ni nastala kot apriorno abstraktno hotenje, temveč se je izoblikovala kot rezultat praktičnih izkušenj, kot rezultat prisluškovanja potrebam terena in kot rezultat nehotene soglasnosti z velikimi tokovi sočasne duhovne zgodovine doma in v vsem svetu.

I. KULTURNA POLITIKA NA ZUNAJ

Gledališče naj bo v resnici ljudsko, to pomeni, da išče stik s kar se da velikim številom gledalcev, da skuša odkrivati tudi nove kraje, celo najmanjše in najbolj zakotne — vendar ne v obliki potujoče trupe brez matične krajevene baze, temveč kot gledališče, ki sicer raste iz svojega kraja in svoje hiše, pa prenaša pridobitve prizadevanj na svojem opremljenem odru tudi v neopremljene zbornice in domove malih in najmanjših naselij.

II. GLEDALIŠKA NOTRANJA POLITIKA

Vrhovno vodilo vseh gledaliških prizadevanj je načelo ekipnega, ansambelskega, vsestransko uravnanega skupnega dela. Najstrožja delovna disciplina in familiarni medsebojni odnos se ne izključujeta, temveč dopolnjujeta. Prvaštva ne sme in ne more biti, niti favoriziranja posameznikov. Vsakdo, kdor sodeluje, naj sodeluje z vso intenzivnostjo, kar je premore njegova celovitno angažirana osebnost. V razdeljevanju delovnih nalog je treba iskati enakomerno ravnovesje, pri čemer ta pedagoška pravičnost seveda vendar ne sme ogroziti kvalitete smiselno interpretiranih vlog.

III. MERILA OKUSA

Napredna in hkrati ljudska je umetnost, ki se v estetskih vprašanjih ravna po dvojnem kriteriju. Na pozitivno vprašanje »kaj naj storimo?« si odgovarja z rečmi, ki ustrezajo željam in strastem najširše večine prebivalstva; na obratno (negativno) vprašanje »česa ne smem storiti?« pa si odgovarja po izbranem okusu pičle razsvetljene manjšine. To dvojno merilo je najbolj zanesljivo pilotsko krmilo med scilo hermetizma in karibdo kiča.

IV. REPERTOAR IN IDEJE

V repertoar sodijo tista dela, ki konkretnega gledalca neposredno prizadevajo: bodisi, da mu izzivajo vzniki vprašanj, bodisi da mu na vprašanja že odgovarjajo. Gre za praktična in za načelna vprašanja eksistence v danih krajevnih in časovnih prilikah: integralna osebnost v svojstvenih, osebnost krnečih okoliščinah dvajsetega stoletja; spopad

med nujnostjo individualne svobode in nujnostjo kolektivnega sožitja: premagovanje otopelosti v skrbah za vsakdanje materialne potrebe; razvoj nacionalne vesti; vzgoja državljanskega dostojanstva; ureditev krize erotičnega življenja itd. itd.

Dela, ki idejno niso vezana na eksistenčno problematiko konkretnega gledalca, sodijo na repertoar samo kot čista, neobtežena zabava — ali kot splošni katalizatorji estetskega, filozofskega, znanstvenega mišljenja, skratka (nekoliko banalno povedano) kot sredstva umetnostne vzgoje.

V. REŽIJA

Različne in avtonomne režiserske osebnosti naj ustvarjajo take manifestacije scenske poezije, da z njimi dopolnjujejo idejno hotenje avtorjev, da negirajo dobi tuje prvine in da dramijo vizije novega, k spoznanju vodečega dogajanja na odru. Režiserske ekshibicije so prav tako škodljive kot interna, lena in samoveščna, zgolj uspehu strežeča režiserska konvencionalnost. Namen in smisel režiserjevega dela je dvojen: 1. da s kritičnim posluhom pomaga ustvarjalnemu in samostojnemu igralcu doseči ali ohraniti pravo mero in smer (samo pomaga, ne vsiljuje!) in 2. da obdaja golo doživljajnost igralčeve umetnosti s prvimi zunanjimi teatralike.

VI. IGRALEC

Idealni igralec združuje v sebi prvinsko sposobnost doživljajske transformacije, igrivo veselje do komediantske teatralike in nedvoumno logično kontrolo nad seboj. Če kateri koli izmed teh treh elementov manjka ali če katerikoli premočno izstopa, je umetniška harmonija osebnosti porušena. Vsaka vloga terja drugačen oprijem: osnova interpretacije besedila je vsekdar logična in psihološko motivirana reakcija, vendar je to mogoče uresničevati na vsej široki lestvici od intimne in tihe veristične lirike do zanosnega in monumentalnega patosa. Najhujše zlo — poleg diletantske nekulturnosti v dikciji in gestiki — pa je laž izumetničenega ali ponarejenega, zgolj deklarativnega ali nediscipliniranega čustvovanja, kot se kaže v solzavi sentimentalnosti (tremolo, muzikalno govorjenje, jezikovnemu čutu tuji »čustveni« akcenti, ponarejen organ itd.) ali v deklamaciji, ki je preračunana zgolj na cenen efekt. Igralec zaživi v resnici šele takrat, kadar mu postane materialna okolica (partner, kostum, dekor, rekviziti itd.) podzavestno lasten in vselej prisoten. Abstraktna beseda še ni igranje: beseda mora biti samo eno — morda res najplemenitejša — izmed izrazil igralčevega telesa. S slikovito metonimijo rečeno: igralec mora znati partnerja pogledati v oči in mora občutiti material rekvizita, ki ga drži v rokah. Kadar tako terjajo okoliščine, pa mora znati tudi to, da seže prek rampe in z retoričnim ali confrencierskim besedilom ogovori neposredno občinstvo. Vodila so torej: Hamletov govor in nauki Stanislavskega, oboje prilagojeno potrebam poetičnega in monumentalnega in retoričnega in fantastičnega in ironičnega gledališča, gledališča scensko komentirane ekipe in teatralno podloženega verizma.

VII. LIKOVNI OKUS

Vse, kar je scensko funkcionalno — samo nikar nič naftalinskega iluzionizma poslikanih kulis — razen kadar so uporabljene ironično. Oder naj bo kar se da čist, dekor predvsem funkcionalno stiliziran, material pristen.

VIII. EKSPERIMENT

Fama, češ da je Celjsko gledališče značilno in pomembno le zaradi eksperimentalnega avanturizma svojih vodilnih ljudi in vsega igralskega zbora: ta fama je gledališki družini in sami ustanovi bolj škodovala nego koristila. Pri enih in drugih je namreč izzvala napačen vtis o prizadevanju gledališča. »Eni« in »drugi« mi pomeni v tej zvezi bodisi okorele in pedagoške konservativce — bodisi mladostno zanesene in herostatsko dezorientirane nihiliste. Prvi so zaradi te fame že a priori zasovražili to gledališče, ne da bi se sploh pozanimali, kaj dela v resnici — drugi so pričakovali, da bodo na odru te ustanove videli same deklarativne afirmacije svojih ezoteričnih kulturnih programov: in so nujno morali doživeti razočaranje, ko se jim je gledališče predstavilo velikokrat tudi s povsem solidnimi in meščansko spodobnimi, prav nič enfantterribleskimi uprizoritvami.

Umetniško vodstvo gledališča — z zavestno, ne samo službeno inertno podporo vsega kolektiva — ubira tretjo pot. Letargično konservativnost zavrača (dasi se ji mora včasih ukloniti, ker brez nje — vsaj v omejenih dozah — ni normalnega gledališkega delovanja); prav tako se Celjsko gledališče odreka hermetičnemu verbalizmu nekaterih na vitez modernih in aktualnih, v resnici pa za ta čas in to okolje nezanimivih, neizgovornih, samo izumetničenih smeri.

»Eksperimentalno« gledališče kot samostojen umetniški organizem, torej gledališče, ki hoče samo preizkušati neafirmirane novosti, ne da bi jih po rezultatih eksperimentov potem bodisi zavrglo, bodisi razvilo v novo tradicijo: tako gledališče se mi zdi prava *contradictio in adicto*. »Čista laboratorijska znanost« je v gledališču neumestna. (Sicer pa ima tudi najčistejša kabinetna znanost vedno — vsaj posredno — tudi prave utilitarne cilje.) Zlasti pa je tako početje nesmiselno, če se vse »eksperimentiranje« omejujejo na standardno in vselej enako prakticanje ne docela običajnih, a — vsaj v svetu — že pred desetletji preizkušenih zunanjih form, brez posega v notranjo strukturo dela, brez zveze z iskanjem novih odgovorov na nova vprašanja eksistence. Mnogo dragocenejši — in edino upravičeni — so tisti »eksperimenti«, ki rastejo neposredno iz prakse in tradicije, iz nujnosti *métiera*, brez velikolepne poze šokantnih novosti, zato pa z manj opazno, a toliko intenzivnejšo prizadevnostjo, da bi literarno in scenično izrazili probleme duhovnega in materialnega bivanja v času in kraju.

Samo tak je lahko smisel eksperimentov za razvoj gledališke umetnosti. Gledališkega dela za eksperimente pa umetniško vodstvo CG ne priznava. Samo zato si upa in drzne v enem samem, enovitem prizadevanju spajati repertoarno, bulvarno in komorno dramsko prizadevanje.

SKLEP

Organizacijski ideal CG je gotovo Vilarov TNP: zato se namerava ustanova tudi ravno te dni preimenovati v »Slovensko ljudsko gledališče v Celju« — pri čemer prvi atribut že sam po sebi (brez izgovorjene besede »narodno«) označuje nacionalni in aktualistični značaj, drugi pa popularni namen ustanove. Vendar filozofski ideal ne more biti ta baročni klasicizem, temveč docela avtohtona miselna in čustvena interpretacija življenja v časovno in krajevno pogojenih okoliščinah.

Nekaj več kot umetnost

(Povzetek iz ekspozicije na razčlembeni vaji)

Kadarkoli pomislim, da so Otto Frank, gospod Kraler in dobra Miep še živi, naši neposredni sodobniki, da nekje stanujejo in delajo, hodijo po ulicah in gredo kdaj v kino, jedo in se vesele in spijo in počenjajo sploh prav isto kot ti ali jaz — me vsakokrat oblije srh mrtvaške groze.

Grozljivo je to in veliko, če natanko premislimo. Zakaj tu se križata vsaj dve okrožji človeških svetov. Tako križanje pa je vsekdar grozljivo, nerazumljivo čudež.

Stvar je namreč taka: v zavesti vseh povprečnih izobražencev žive skorajda že resnično življenje Hamlet in don Kihot, kraljica iz Sabe ali Blanche DuBois; v zavesti milijonov ljudi žive takšno — skoraj resnično — življenje Mojzes in Martin Krpan, miška Mickey in potepušček Charlie. Toda če bi katero teh oseb srečali za oglom na ulici, v kavarni ali gostilni; če bi nam potrkal na vrata, češ: prišel sem te obiskat — tedaj bi mislili, da se nam sanja ali da se nam blede. Zakaj če so v svetu predstav še tako »resnični« in »živi« — vseeno so le bitja iz domišljije.

Drugi vidik istega problema je soroden: v celi vrsti domišljjskih tvorih — v gledaliških igrah, v povestih, na poslikanih platnih, v filmih, v operah — nastopajo osebe, ki so nekoč poprej zares živele. To so historične drame, zgodovinski romani in podobne tvorbe. Bruta pozna danes povprečni izobraženec bolj iz Shakespearove drame o Juliju Cezarju kot iz preoddaje o zgodovinskih dogodkih; grofica Walewska je v zavesti milijonov bolj podobna Greti Garbo kot sama sebi. — Toda vse takšne osebe žive v odmaknjenih, daljnih okrožjih zgodovine pa zemljepisa. Že tisti — od resničnosti in od notranje resnice enako oddaljeni — petolizniški zmazki ruske kinematografije, v katerih je ta ali oni igralec predstavljal še živega diktatorja, so nam drastili neugodje: pa ne samo zaradi moralne dvomljivosti bizantinskega hlapčevanja s sredstvi tako imenovanega »socialističnega realizma«, temveč tudi kratko in malo zato, ker je v tem filmu nastopala kot izmišljen sad ustvarjalne (?) domišljije oseba, ki je sicer tudi v stvarnosti živala.

Zdaj pa doživlja ves svet evropsko-ameriške civilizacije množične uspehe dramatizacije tega deključnega dnevnika: nesrečne osebe iz skrivališča, Ana sama in njena sestra Margot, njen oče Otto Frank in njena mati Edith, prijateljček Peter in njegovi starši, zakonca van Daanova, dobrotnika Kraler in Miep pa celo maček Muši — vse te osebnosti so živo prisotne v domišljiji milijonov občinstva, nič manj prisotne kot Kajin in Abel ali Willy Loman, kot Lovro Kvas ali Othello. Vendar te osebe niso samo tvorbe domišljije, žive in docela resnične so celo bolj kot filmski Napoleon ali Shakespearova Kleopatra.

In Otto Frank lahko sam gleda na odru kos svoje bridke usode izpred petnajstih let.

To je nenavadno, nenaravno, grozljivo.

Zato je treba obravnavati to gledališko besedilo čisto drugače kot vse druge igre.

Če bi namreč gledalec ali kritik presojal Goodrich-Hackettovo dramatizacijo le kot literarno delo, ne oziraje se na stvarno, zgodovinsko, življenjepisno vsebino — tedaj bi kaj kmalu ugotovil, da je

to slabo delo. Kot literarna tvorba ta drama — če je sploh drama — ni dosti prida.

Toda svetoskrunsko in docela brezčutno bi bilo, obravnavati ta dokument strašne resničnosti z očmi literata ali lepoumnika. Nečedno bi to bilo, malenkostno, zaplotniško in omejeno.

Prav tako se tudi gledališki izvajalec — režiser, scenograf, igralec — ne sme in ne more lotiti uprizoritve tega besedila z namenom, da

Prva evropska uprizoritev »Dnevnika Ane Frankove« v zahodnoberlinskem Schlosspark-theatru. Režija: Boleslaw Barlog.

bo »zganjal umetnost« (kot temu pravijo filistri). Umetnost je sicer zelo plemenita in vzvišena, morda najlepša stvar v življenju — toda, kot pravi veliki nemški pisatelj Jean Paul: »Umetnost sicer ni kruh, pač pa vino življenja.« — Trpljenje samo po sebi, resnično, zgodovinsko izpričano trpljenje — to pa ni in ne more več biti »vino« — ne, to je v resnici »kruh življenja«. Zato se gledališki ljudje tega dela sicer lahko lotijo in morajo lotiti z vsemi izraznimi sredstvi kar najvišje umetnosti — kolikor je le zmorejo — toda namen in globlji smisel tega početja je in mora biti večji, višji ali globlji.

To občutje je vodilo in navdihovalo gledališka vodstva marsikje po svetu, kjer so pred začetkom predstave že prosili občinstvo, naj na kraju ne ploska, tudi če bi bilo zadovoljno z nastopom igralcev. Češ: nocoj ne nastopamo kot igralci, nocoj nam ni za priznanje uspeha — nocoj se z molkom klanjamo usodi in trpljenju.*

In vendar se zamišljen gledalec nujno vprašuje: zakaj je ravno pričevanje o eni izmed nešteti zgodb trpljenja pod gospostvom uza-

Tudi v SLG smo spočetka nameravali sporočiti občinstvu to prošnjo. Premislili smo si — a ne morebiti iz puhle nečimrnosti, temveč iz docela tehničnih razlogov, ker nimamo sredstev, da bi vsem gledalcem zanesljivo dopovedali ta namen, pa bi utegnili nastati nesporazumi in mučne situacije.

konjenega zločina postalo tako pomembno, tako silno, tako izjemno, da se mu klanja ves svet? Sinovi Izraelovi so pod Hitlerjem doživeli še tisočkrat hujše usode kot Frankovi in njihovi sostanovalci; milijoni pripadnikov vseh evropskih narodov so doživljali bolj vzvišene, bolj tragične, bolj junaške usode; zakaj je med vsemi usodami ravno ta postala simbol in živa vest?

Gotovo ne zato, ker bi bilo to dogajanje kdove kako izredno. Saj so se podobno skrivali in mučili — in nazadnje celo zastonj — stotisoči. Ob istem času je bilo že v samem Amsterdamu še več drugih, podobnih skrivališč s podobnimi usodami. Kaj šele v sto pa sto drugih evropskih mestih. In milijoni v taboriščih, gozdovih, ječah in delavnicah smrti.

Ne — to dogajanje je postalo tako znamenito ravno zaradi edinstvenega, čudežnega otroka, ki ga je sodoživljal in opisal.

Ana je bila čudežno, neverjetno človeško bitje predvsem zato, ker so se ji v osebnosti tako nerazumljivo in vendar hkrati veličastno spajale povsem nasprotni lastnosti:

Po eni strani je bila navaden, običajen, zdrav, normalen, povprečen otrok. Tako povprečen po pravilih normalnega človeškega razvoja v puberteti, da je postala že pravcati zgled in šolski primer pubertetnice.

Po drugi strani je bila izredno darovita — literarno, čustveno in filozofsko. Otrok z neverjetnim darom opazovanja, z zgledno sposobnostjo pojasnjevanja in poveljevanja dogodkov, z ostro lečo v pisateljskem očesu, z miselno silo in izvirnostjo, ki sega do poslednjih globin bistvene zakonitosti življenja. Osebnost, ki je bila zmožna napisati tak stavek, kakršen je zadnji v dnevniku — tik preden so skrivaje odkrili in odpeljali — taka osebnost se lahko prišteva velikim mislecem dobe in stoletja. Mislecem in poetom.

Toda literarna in filozofska darovitost tega nesrečnega otroka sama po sebi ne bi bila zadosten vzrok, da cenimo Ano kot povsem nenavadno, čudežno bitje. Saj pozna človeštvo veliko mladih Mozartov: Dubravka Tomšič in Minou Drouet — pa še cela vrsta takšnih nenaravno usmerjenih intelektualnih otrok nas zanima, vznemirja, nam drami začudenje: toda pretresti nas ti varietejski ubožčki ne morejo. Saj so premalo naravni. Ana pa je bila čudovita ravno zato, ker je s to izredno literarno in filozofsko darovitostjo v sebi družila povsem običajno, normalno človeško podobo. Nadležna je bila in neprijetna svoji okolici, kot so pubertetniki in pubertetnice skoraj vedno. Krivična materi — saj gospa Frankova ni marala ničesar drugega, kot da bi svojo vihravko malce spodobno vzgojila: a že te blage uzde so bile neugnanemu otroku odveč. Krivična očetu — ker ga je (kot toliko pubertetnic svoje očete) umetno poveljčala in spremenila iz navadnega dobrega človeka v božansko podobo vesoljne plemenitosti in modrosti.

Zato, ker doživlja danes bralec ali — po posredovanju gospe Goodrichove in gospoda Hacketta — tudi gledalec usodo teh osmih ljudi le skozi lečo osebnega doživljanja tega edinstvenega in neponovljivega človeškega bitja: zato se njihova usoda v nas veliča in povzdiguje; četudi so doživljali isto kot milijoni sonarodnjakov, postaja ta njihova omejena usoda zares silovito pričevanje o tragiki večno obotavljivih in — vse do ustanovitve izraelske republike — pasivno slepih preganjancev, postane pa tudi glasno pričevanje o grozotah totalitarizma, Hitlerjevega in vsakega drugega.

Dnevnik iz skrivališča

Menda ni knjige iz druge svetovne vojne, ki bi bila v svetu bolj znana, kakor ravno »Dnevnik iz skrivališča«. Doslej je izšla že v dvajsetih jezikih. V Ameriki so »Dnevnik« tudi dramatizirali in z njim je nastopil na pariškem gledališkem festivalu lani eden najboljših ameriških ansamblov. Skoro istočasno je bil prirejen tudi za film, ki danes polni kino dvorane po Evropi.

Iz »Dnevnika« vstaja pred nami žalostna usoda dveh židovskih družin, ki sta se — preganjani od nacistov — zatekli v zaščitne neke trgovske hiše, kjer sta si uredili svoje skrivališče. Da bi se ne izdali, so begunci skozi dve leti stopicali po prstih po tesnih prostorih in se pogovarjali le šepetaje. Pri zaprtih in zastrtih oknih so brez zraka in sonca, vsi bedni in živčni, med upom in obupom trepetali in s strahom čakali, da jih nacisti vsak čas odkrijejo in pobijejo. Najmanjša med njimi je bila Ana, nemirna, duhovita in odrezava 14-letna deklica, pravi čudežni otrok, ki je mojstrsko zapisovala vse dogodke v skrivališču, obenem beležila svoje misli o pravilni in nepravilni vzgoji mladine v prehodu v puberteto, v nemirno dekleško dobo, ki jo je pravkar doživljala.

Ko je bila zavezniška vojska že na mejah Holandije in so dan na dan pričakovali rešitve, so vdrli esesovci v skrivališče, razdejali v njem vse, skrivače pa odgnali v taborišče smrti, kjer so razen Aninega očeta kmalu vsi pomrli. Ana je umrla zadnja, le nekaj tednov pred koncem vojne. Pod razbitinami v skrivališču pa so odkrili njen dnevnik.

Za pedagoge je »Dnevnik« naravnost klasično delo o sodobnem pubertetniku.

Svetovna kritika je zapisala, da je »Dnevnik« strahotna obsodba vojne in nacističnega nasilja, da pa je tudi edinstveno delo te vrste in ena najzanimivejših knjig iz druge svetovne vojne.

Dnevnik Ane Frankove sta dramatizirala Frances Goodrich in Albert Hackett. Njuna dramatizacija je doživela v New Yorku doslej nad 300 uprizoritev, povzela pa so jo vsa velika evropska gledališča, od koder je »Dnevnik« naravnost preplaval tudi vse manjše odre. Zanimivo je, da tudi nemški odri izredno pogosto posegajo po tem delu. Evropsko krstno predstavo je pripravilo septembra 1956 prav nemško gledališče in pri tem velja posebej omeniti, da se je zgodilo nekaj edinstvenega, krstna predstava je bila istočasno v sedmih vzhodno in zahodnonemških gledališčih. Ta pojav je razveseljiv, saj daje sklepati, da je večina nemških gledališč v dobrih rokah, sicer bi »Dnevnika«, ki je ostra obsodba nacizma, ne uprizarjali v takem številu. Kritika je enotna v navdušenih slavospevih delu in posameznim uprizoritvam in na primer londonska predstava velja za vrhunec dosedanje letošnje sezone.

(Iz knjižnega oglasa »Mladinske knjige«, spomladi 1957)

Odlomki iz Aninega dnevnika

Upam, da ti lahko vse zaupam, kot še nisem nikomur, in da mi boš v veliko oporo. (2. 6. 1942; prvi zapis — gl. faksimile!)

Ko se vračam že stotič na vprašanje vzgoje, ti moram povedati, da se na moč prizadevam postati uslužna, ljubezniva in vdana, in to v upanju, da se ploha očitkov le počasi spremeni v pohleven dež. Težko postaneš vzoren pri ljudeh, ki so ti neznosni, posebno če nimaš prave volje za to. Vidim pa, da bolje živim, če igram nekoliko vlogo hinavke, kakor če zabrusim po stari navadi vsakemu svoje mnenje v obraz (pa čeprav me o tem nihče ne vprašuje in prav nič ne upošteva mojega mnenja).

Kljub temu mi pa le odpade včasih maska in zaradi velikih krivic se ne morem vzdržati jeze, tako da se že ves mesec spet govori o meni kot o najnesramnejši deklini na svetu. Mar nisem včasih vredna usmiljenja? Še dobro, da nisem kaka nerga, drugače bi res postala strupena in bi zgubila vso svojo dobro voljo. (11. 7. 1943)

Ko pride človek z malenkostnimi in dlakocepskimi navadami do štiriinpetdesetega leta, je znamenje, da je pač tak in da se svojih navad več ne iznebi. (13. 7. 1943)

Draga Kitty,

naj ti povem, kako misli zadostiti vsak izmed nas prvi želji, ko stopimo na prosto. Margot in van Daan si želita predvsem pošteno toplo kopel, kjer bi lahko ostala več kot pol ure. Gospa van Daanova se spravi takoj na torte. Dussel ne misli na drugo kot na svojo ženo Loto, mama na skodelico prave kave, oče hoče najprej obiskati gospoda Vossena, Peter pojde najprej na potep križem kražem po mestu, nato pa zavije v kino, a jaz, jaz bi od same sreče sploh ne vedela, kje začeti in kaj početi.

Hrepenim predvsem po našem domu in svobodi, da bi se lahko prosto gibala, potem bi si želela pomoči pri delu, to se pravi, rada bi spet začela hoditi v šolo. (23. 7. 1943)

Tajno skrivališče z malo družino osmih beguncev se mi zdi kot mala jasnina modrega neba, ki je obdana s črnimi, hudourniški oblaki. Okrogla, tesna jasnina, kjer stojimo, je zaenkrat še varna, toda oblaki se nam bolj in bolj bližajo in čedalje bolj se oži obroč, ki nas loči od preteče nevarnosti. V temine potopljeni se v nevarnosti zaganjamo drug v drugega in obupno iščemo varnega izhoda. Spodaj gledamo ljudi, ki se borijo, zgoraj čutimo mir in lepoto, pred nami je temna gmota, ki nam zapira pot navzgor kakor nepremagljiva stena, ki nas hoče streti, pa nas še ne more. Ne morem drugače, nego da kličem in prosim: »O, obroč, razširi se, raztegni in daj nam prosto pot!« (8. 11. 1943)

Tu nama manjka mnogo, zelo mnogo in že dolgo časa, tako meni kakor tebi. Ne mislim na materialne stvari — saj sva z njimi dovolj preskrbljena — temveč na duševne. Silno hrepenim po svobodi in zraku, ki nama tu manjkata, menim pa, da sva za to prikrajšanje bogato poplačana. To mi je postalo nenadoma jasno, ko sem sedela davi pri oknu.

Spregovorila bi še rada o duševni utehi.

Ko sem gledala ven in se potapljala globlje in globlje v tajnost narave, sem se čutila srečno, popolnoma srečno. O Peter, dokler čutiš

tiho srečo, dokler lahko uživaš sladkost narave, zdravja in še marsičesa drugega, dokler imaš vse to, te sreča nikdar popolnoma ne zapusti. Bogastvo, slavo in vse lahko izgubiš, ta sreča pa v globini srca lahko sicer začasno mrkne, ugasne pa ne, dokler boš živ. Dokler gledaš lahko brez strahu v nebo, vedi, da si notranje čist in da se ti sreča spet in spet nasmehe. (23. 2. 1944)

Ko končujem zvečer molitev z besedami: »Zahvalim te, bog, za vse, kar je dobrega, ljubega in lepega,« me prevzame silna radost. Tedaj mislim: *d o b r a* je varnost našega skrivališča, moje zdravje in moj obstanek; *l j u b* je Peter in tisto sladko, nejasno čustvo, ki se ga midva še ne upava imenovati ne dotikati, ki pa prihaja in se spreminja v ljubezen, bodočnost, srečo; *l e p* je svet, narava, lepota in vse tisto, kar jo oblikuje.

Ne mislim na vse nesrečnike, temveč na lepoto, ki je stalna. V tem se močno razlikujem od mame, ki svetuje obupancu: »Pomisli samo na gorje v svetu in bodi vesel, da ne trpiš!« Jaz pa mu svetujem: »Pojdi na prosto, na sonce, na poljane, stopi v stik z naravo, pojdi ven in skušaj poiskati srečo v sebi. Misli na lepoto, ki je še v tebi in okrog tebe, in boš srečen!«

Mamina misel, po mojem, ni pravilna. Kaj pomaga, če trpiš tudi ti enako gorje kot oni? Tedaj si izgubljen. Jaz pa mislim, da ostane še vedno nekaj lepega: narava, blesteče sonce, svoboda in mi sami. To se ne more izgubiti. Premišluj te stvari, pa najdeš samega sebe, ravnotežje in mir.

Kdor je srečen, osreči tudi druge; kdor je pogumen in poln zaupanja, tega sreča ne zapusti. (7. 3. 1944)

Moram nekaj doseči in si ne morem misliti, da bi živela tako tjavdan ko mama, gospa van Daanova in vse tiste žene, ki opravljajo svoje gospodinjstvo in zatonejo potem v pozabo. Razen moža in otrok moram imeti še nekaj, čemur se posvetim.

Hočem živeti tudi po smrti! Zato sem zadovoljna, da sem se rodila s težnjo po tem, da se razvijam in pišem ter razodevam vse, kar je v meni.

Kadar pišem, pozabim na vse gorje, razživim se in vsa žalost mine. Vprašanje je le, ali bom znala napisati kaj velikega in ali se mi posreči postati kdaj novinarka ali pisateljica.

Upam pač, zakaj s peresom znam prikazati vse, svoje misli, svoje ideale in fantazije.

Že dalj časa se mučim ob »Cadyne življenju«, natančno vem, kako bi se moralo vse razvijati, pa ne gre in ne gre. Menda ne bom tega dela nikoli končala in bo našlo svoj prostor v košu ali v peči... Morda je neumno, toda mislim si: s štirinajstimi leti in tako malo izkušnjami pač ne moreš filozofirati.

Tedaj naprej! Pogum! Moram uspeti, zakaj odločila sem se, da se posvetim pisateljevanju. (4. 4. 1944)

Vedeti moramo, da smo skrivači, da smo brezpravni Židje, priklenjeni na določen kraj, sicer popolnoma brez pravic, vendar pa s kopicami dolžnosti. Židje ne smemo uveljavljati svojih čustev, biti moramo močni in pogumni, prenašati moramo voljno vse nadloge brez godrnjanja, delati moramo le, kar smemo, in zaupati moramo v usodo. Ta prekleta vojna se bo pač kdaj končala in tedaj bomo spet ljudje in ne samo Židje.

Kdo je določil našo pot? Kdo je napravil nas Žide za narod, ki se popolnoma loči od drugih? Kdo nam je naložil doslej toliko trpljenja? Bil je bog, ki nas je take ustvaril, in prav on nas nekoč tudi poviša. Če kljub preganjanju in trpljenju židovski narod še vedno ostane pri življenju, bo pomenilo, da Židje nekoč le ne bodo taki izobčenci, temveč bodo celo drugim za vzgled. Kdo ve, ali ne bo prav naša vera tista, ki bo oznanjala nekoč še svetu in narodom svoj evangelij. Zaradi tega, morda prav zaradi tega, je menda potrebno, da še trpimo. Nikdar ne bomo samo Holandci, Angleži ali državljani katere koli države, temveč bomo obenem tudi Židje. In taki hočemo tudi ostati.

Pogum! Zavedajmo se svoje naloge in ne godrnjajmo! Rešitev mora priti. Bog ni nikdar zapustil našega ljudstva. Židje so preživeli dolga stoletja in so vsa dolga stoletja tudi trpeli. To jih je utrdilo. Šibki morda odpadejo, toda močni bodo živeli dalje in se ne pogubé!

Tisto noč sem mislila, da me bo konec. Čakala sem na policijo in bila pripravljena kakor vojaki na fronti. Pripravljena sem bila žrtvovati se za domovino. Zdaj pa, ko sem rešena, je moja prva želja, da postanem po vojni Holandka. Ljubim Holandce, ljubim to deželo, ljubim ta jezik in prav tu hočem delati. In če bi se morala obrniti prav do kraljice, ne odneham prej, dokler ne dosežem svojega namena. (11. 4. 1944)

Kaj je lepšega na svetu, kakor sloneti ob oknu, občudovati naravo, poslušati žgolenje ptic, čutiti na licih sončni žarek in biti v objemu ljubega fanta? Ne več, kakšen občutek miru in varnosti je, čutiti njegovo bližino, njegovo roko okrog pasu in vendar molčati. Saj ne more biti nič hudega, ko je pa ta mir tako blagodejen. O, da bi naju nikdar nihče ne motil, niti Muki ne! (19. 4. 1944)

Saj si lahko predstavljaš, da se menijo naši obupanci tu često: »Le čemu vojna? Zakaj ne živijo ljudje rajši v miru? Čemu vsa ta razdejanja?«

Vprašanje je upravičeno, toda nihče ni prišel do zadovoljivega odgovora. Res, čemu neki izdelujejo v Angliji vedno večja letala, vedno težje bombe, istočasno pa izdelajo nove bloke hiš? Zakaj se izdajajo dnevno milijoni za vojno, pa niti para ne za zdravniško oskrbo, za umetnike in reveže?

Zakaj morajo ljudje stradati, ko pa na drugi strani zaradi preobilice hrane puščajo, da živila gnijejo? Zakaj le so ljude tako trapasti?

Ne verjamem, da nosijo odgovornost za vojno samo »veliki« ljudje, vladarji in kapitalisti. Tudi mali človek se rad vojskuje, sicer bi se narodi že davno uprli. V ljudeh živi sla po uničevanju, in dokler se človeštvo brez izjeme popolnoma ne spremeni, bodo še naprej divjale vojne. Vse, kar je človek zgradil in obdelal, bo pokončano in znova uničeno in začeti bo treba graditi vse spet od kraja. (3. 5. 1944)

Zakaj že toliko časa ne silim več k oknu, dasi sem kar nora na prirodne lepote? Prav dobro vem, kako me je prej privlačevala modrina neba, žgolenje ptic, drevje v cvetju in mesečina. Tu pa je zdaj čisto drugače.

Čeprav je bilo na primer na binkoštni večer hudo soparno, sem se vendar zelo mučila, da bi bila držala oči odprte ter sama in v miru občudovala mesec skozi odprto okno. Toda ves trud je bil zaman, zakaj mesec je sijal tako svetlo, da si nisem upala k odprtemu oknu. Ob drugi priložnosti, nekaj mesecev prej, sem se slučajno znašla v podstrešni sobi, ko je bilo okno odprto, in dokler sem le smela držati okno odprto, se nisem vrnila dol. Temna, deževna noč, nevihta in po nebu

se podeči oblaki so me kar očarali, saj je bilo prvič, da sem se po pol-drugem letu zazrla v noč. Po tistem večeru je bila moja želja, da bi še kdaj videla podoben prizor, tako silna, da se nisem bala več ne tatov ne miši ne letalskih napadov in sem hodila v pritličje ter strmela skoz okno privatnega urada ali kuhinje. Mnogi občudujejo naravo, marsikdo celo spi kdaj na prostem, mnogi, ki so po zaporih in bolnišnicah, hrepene po dnevu, ko bodo spet lahko prosti uživali naravo, in prav malo je takih, kot smo mi, ki so zaprti s svojim hrepenjem ter ločeni od tistega, kar je sicer last tako revnih kakor bogatih.

Ni zgolj domišljija, da me pogled v nebo, v oblake, v mesec in zvezde pomiri in ozdravi. Vse boljše zdravilo je kakor valeriana ali brom. Narava vpliva name, da postanem potrpežljiva in da voljno prenašam vse težave.

Je pa tako, da razen v redkih primerih lahko občudujem naravo samo še skozi zaprašena okna, zastrta z zamazanimi zastori. Če jo gledam, pa nimam pravega užitka, zakaj narava edina ne trpi nobenih surogatov. (15. 6. 1944)

Tisti, ki verujejo, so lahko srečni, zakaj ni vsem dano, da bi verjeli v nadnaravne stvari. Tudi ni treba, da bi verjeli v posmrtno kazen, v pekel, vice in nebesa; marsikdo ne more tega verjeti, toda vera, pa naj bo ta ali ona, pomaga človeku na pravo pot. Saj ne gre tu za strah pred bogom, temveč za to, da vemo, kaj se sklada s častjo in vestjo. Kako dobri bi postali ljudje, ko bi zvečer, preden bi legli, priklicali v spomin vse dogodke dneva in preudarili, kaj so napravili prav in kaj narobe. Nehote bi se skušali poboljšati in najbrž bi čez čas tudi uspeli. To skromno sredstvo je vsem pri roki, ne stane nič, je pa silno koristno. Vest mirna — moč neizmerna! Kdor tega ne ve, naj poskusi in se prepriča. (6. 7. 1944)

Prav čudno je, da se nisem odpovedala vsem upom, ko se zdijo pa tako nesmiselni in nedosegljivi. Vztrajam ob njih, ker še vedno verujem v srčno dobroto človeka. Nemogoče mi je graditi vse na temeljih smrti, tegobe in zmede. Gledam, kako se svet spreminja v puščavo, čedalje močneje čujem bližajoči se grom, ki ugonobi morda tudi nas, sočustvujem z milijoni in vendar, ko upiram pogled v nebo, začenjam spet upati, da se obrne vse na bolje, da mine tudi ta kruta groza in se povrne red, mir in vedrina.

Dotlej moram ohraniti svoje ideale v vsej čistosti, ker pride še čas, ko jih bom lahko uresničila. (15. 7. 1944)

Neki glas vzdihuje zdaj v meni: »Zdaj vidiš, kam si prišla... ta slaba mnenja o tebi, ti posmehljivi in osupli obrazi okrog tebe, ti ljudje, ki so ti zoprni... in vse to le zavoljo tega, ker nisi poslušala svoje dobre polovice!« Jojmene! Rada bi jo poslušala, pa ne gre. Če sem mirna in resna, mislijo vsi, da se spet pretvarjam, in tedaj se moram pač zmazati s kako šalo. O svojih domačih pa sploh ne govorim. Ti bi koj menili, da sem bolna, morala bi požirati pilule proti glavobolu in tablete za živce, otipavali bi mi vrat in čelo in ugotavljali, ali imam mrzlico; poizvedovali bi o moji prebavi in se jezili nad mojo slabo voljo. Tega pa ne prenesem. Kadar so tako v skrbeh zame, postanem najprej nesramna, potem žalostna in naposled obrnem svoje srce narobe, slabo stran navzven, dobro navznoter, in razmišljam, kako bi mogla postati taka, kakor bi si želela biti in bi tudi lahko bila, ko... bi ne bilo drugih ljudi na svetu. (1. 8. 1944; *zadnje besede v dnevniku, pred aretacijo.*)

Novi gledališki zakon

(Ponatis iz Uradnega lista LRS, letnik XIV, št. 23; 5. 7. 1957)

U K A Z

Na podlagi 11. točke 72. člena ustavnega zakona o temeljnih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije razglasa Izvršni svet Ljudske skupščine LRS zakon o poklicnih gledališčih, ki ga je sprejela Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora dne 28. junija 1957 in ki se glasi:

Z A K O N

o poklicnih gledališčih

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Gledališča so kulturno umetniški zavodi, ki z javnimi uprizoritvami odrskih del zadovoljuje kulturne potrebe ljudstva na področju gledališke umetnosti in razvijajo gledališko kulturo.

2. člen

V Ljudski republiki Sloveniji so poklicna in amaterska gledališča.

3. člen

Določbe tega zakona se uporabljajo za poklicna gledališča.

4. člen

Za poklicna gledališča po tem zakonu se štejejo stalna gledališča, v katerih delajo poklicni igralci in drugo umetniško osebje pod vodstvom uglednih kulturnih in umetniških delavcev.

5. člen

Poklicna gledališča (v nadaljnjem besedilu: gledališča) se vodijo po načelih družbenega upravljanja.

6. člen

Gledališča so finančno samostojni zavodi.

Materialna sredstva za delo daje gledališčem tudi družbena skupnost.

7. člen

Gledališča so samostojna pri opravljanju in izvajanju svojega programa.

8. člen

Posamezno gledališče je lahko ustanovljeno z nalogo, da prireja predstave v glavnem zunaj svojega sedeža, zlasti v krajih, kjer ni gledališč.

9. člen

Gledališče je pravna oseba.

10. člen

Gledališče zastopa javno pravobranilstvo v primerih, za katere je to določeno z zakonom.

11. člen

Vsako gledališče ima svoj statut.

II. USTANOVITEV GLEDALIŠČA

12. člen

Gledališče lahko ustanovi družbena organizacija, občinski ljudski odbor, okrajni ljudski odbor ali Izvršni svet.

Ce naj dobiva gledališče, ki ga ustanovi družbena organizacija ali skupina državljanov, stalna sredstva od družbene skupnosti, je potrebno, da potrdi akt o ustanovitvi ljudski odbor ali Izvršni svet glede na to, ali naj se dajo sredstva iz občinskega, okrajnega ali republiškega proračuna.

13. člen

Gledališče se lahko ustanovi, če so zagotovljena materialna sredstva za njegovo delo in vodstveno ter drugo umetniško in tehnično osebje.

14. člen

Ob ustanovitvi dramskega gledališča mora biti zagotovljeno tole minimalno poklicno, vodstveno in umetniško osebje s kvalifikacijami, ki so predpisane s tem zakonom:

1. upravnik gledališča (34. člen);

2. dva režiserja (57. člen);

3. ustrezno število igralcev in igralk (57. člen);

4. ustrezno število pomožnega, umetniškega in tehničnega osebja. Ob ustanovitvi opernega gledališča kakor tudi ob ustanovitvi gledališča, ki naj uprizarja dramske in operne predstave, mora biti poleg minimalnih pogojev iz prejšnjega odstavka zagotovljeno še tole umetniško osebje:

a) dva poklicna dirigenta (57. člen);

b) 34 članov orkestra (57. člen).

Ce naj ima gledališče v svojem sestavu kot samostojni enoti dramo in opero, morata biti poleg upravnika zagotovljena tudi ravnatelj drama in opere s kvalifikacijami iz 40. člena. V takem gledališču mora biti zagotovljeno minimalno poklicno umetniško osebje za dramo in za opero.

15. člen

Gledališče, ki naj se ustanovi, mora biti sposobno, da uprizori v eni sezoni vsaj 150 predstav.

Ce naj ima gledališče v svojem sestavu kot samostojni enoti dramo in opero, mora biti sposobno, da uprizori v eni sezoni vsaj 150 predstav v drami in v operi. Ce delata drama in opera v istem posloppju, morata biti sposobni, da dasta v eni sezoni skupno vsaj 250 predstav.

16. člen

Ustanovitelj gledališča si mora pred izdajo akta o ustanovitvi priskrbeti potrdilo Sveta za kulturo in prosveto LRS o tem, da so zagotovljeni pogoji iz 14. člena tega zakona.

Ustanovitelj si mora pred izdajo akta o ustanovitvi priskrbeti izjavo Državnega sekretariata za finance LRS o tem, da so predvidena finančna sredstva za ustanovitev in uspešno delo gledališča zagotovljena in zadostna.

17. člen

V ustanovitveni odločbi je treba poleg drugih določb o ustanovitvi zavoda navesti tudi, katere panoge gledališke dejavnosti bo gledališče gojilo.

Odločbo o ustanovitvi je treba najpozneje v osmih dneh poslati Svetu za kulturo in prosveto LRS.

18. člen

Gledališče lahko odpravi ustanovitelj.

19. člen

S statutom se določi organizacija, delo in poslovanje gledališča, zlasti pa:

1. število članov gledališkega sveta, upravnega odbora in drugih organov gledališča;
2. način imenovanja, razrešitev oziroma izvolitve in odpoklic članov gledališkega sveta, upravnega odbora in drugih organov gledališča;
3. notranja organizacija gledališča;
4. delovno področje gledališkega sveta, upravnega odbora in drugih organov gledališča ter razmerje med njimi;
5. način poslovanja notranjih služb in delovnih enot gledališča;
6. pravice in dolžnosti posameznih vodilnih uslužbencev;
7. vrsta dohodkov gledališča;
8. skladi in način delitve skladov;
9. način finančnega poslovanja;
10. način nagrajevanja osebja;
11. notranji red in disciplina;
12. disciplinski prekrški osebja;
13. organizacija administrativnega dela;
14. sistemizacija delovnih mest.

20. člen

Statut potrdi ustanovitelj oziroma organ, ki je potrdil akt o ustanovitvi.

Preden predloži gledališki svet statut v potrditev, si mora priskrbeti izjavo Sveta za kulturo in prosveto LRS, da je statut v skladu z določbami tega zakona.

Potrjene statute je treba poslati Svetu za kulturo in prosveto LRS, ki vodi razvid gledaliških statutow, zaradi vpisa v razvid.

III. ORGANI GLEDALIŠČA

21. člen

Gledališča vodijo gledališki svet, upravni odbor in upravnik.

Posvetovalni organi gledališča so: umetniški svet in druga strokovna telesa.

Organi gledališča se morajo pri svojem delu ravnati po zakonih, drugih predpisih in po statutu gledališča.

1. Gledališki svet

22. člen

Gledališki svet šteje od sedem do devetnajst članov. Imenuje jih ustanovitelj.

Dve tretjini članov imenuje ustanovitelj izmed državljanov, ki lahko uspešno pomagajo pri izvrševanju nalog gledališča, eno tretjino pa izmed članov gledališkega kolektiva na njegov predlog.

Upravnik gledališča je po položaju član gledališkega sveta.

Če ima gledališče v svojem sestavu kot samostojne enote dramo, opero in gledališke delavnice, so tudi ravnatelji drame, opere in gledaliških delavnic po položaju člani gledališkega sveta. V takem primeru se vštejejo ravnatelji drame, opere in gledaliških delavnic v tisto število članov gledališkega sveta, ki se sicer imenujejo izmed članov delovnega kolektiva.

Gledališki kolektiv izvoli kandidate za člane gledališkega sveta na svojem sestanku.

Člani gledališkega sveta se imenujejo za dve leti.

23. člen

Ustanovitelj lahko razreši posamezne člane ali vse člane gledališkega sveta še pred potekom mandatne dobe, če zanemarjajo svoje dolžnosti, in imenuje namesto njih nove člane. Če razreši ustanovitelj samo posamezne člane, imenuje namesto njih nove člane za preostali čas mandatne dobe.

Gledališki kolektiv lahko na podlagi sklepa, ki ga je sprejel na svojem sestanku, predlaga ustanovitelju, da razreši posamezne člane gledališkega sveta, ki so bili imenovani na njegov predlog.

24. člen

Gledališki svet si izvoli izmed sebe predsednika.

Za predsednika gledališkega sveta ne more biti izvoljen upravnik gledališča, ravnatelj drame, opere oziroma gledaliških delavnic.

25. člen

Gledališki svet sklepa o zadevah s svojega delovnega področja samo na sejah. Seje sklicuje in vodi predsednik gledališkega sveta. Predsednik mora sklicati sejo, če to zahteva tretjina članov gledališkega sveta ali upravni odbor.

Seja je sklepčna, če je navzočih najmanj polovica članov gledališkega sveta. Svet sprejema sklepe z večino glasov navzočih članov.

26. člen

Gledališki svet opravlja zlasti te-le zadeve:

1. sprejme statut gledališča in ga predloži v potrditev (20. člen);
2. določa splošne smernice za repertoarsko politiko in potrdi letni repertoar; obravnava ugovore glede pomembnejših vprašanj repertoarske politike;
3. obravnava letna poročila o delu gledališča, obravnava izvajanje splošnih smernic o vprašanju repertoarske politike in finančnega poslovanja; sprejema sklepe in daje priporočila o teh vprašanjih;

4. sprejme dokončni predlog predračuna in investicijski program;
5. potrjuje sklepe upravnega odbora o določitvi vstopnine;
6. odloča o delitvi sredstev za nagrade delavcev in uslužbencev ter daje smernice za uporabo oziroma delitev drugih skladov;
7. določa načrt gostovanj gledališča doma in v tujini in načrt gostovanj drugih domačih in tujih umetniških ustanov v gledališču;
8. odloča o jubilejnih predstavah zaslužnih članov gledališkega kolektiva v skladu z določbami statuta;
9. imenuje na podlagi razpisa ravnatelja drame, opere in gledaliških delavnic;
10. imenuje predsednika in enega člana disciplinskega sodišča in njuna namestnika ter disciplinskega tožilca;
11. ugotavlja zaključni račun.

27. člen

Ce misli gledališki svet, da kakšen akt upravnega odbora ali upravnika nasprotuje statutu ali njegovemu sklepu, ga na to opozori in mu določi rok, v katerem naj pripombam ugotovi. Če upravni odbor ali upravnik pripombam v tem roku ne ugotovi, predloži gledališki svet tak akt svetu za prosveto in kulturo okrajnega ljudskega odbora v dokončno odločitev.

2. UPRAVNI ODBOR

28. člen

Upravni odbor šteje od pet do petnajst članov.

Po položaju sta člana upravnega odbora upravnik gledališča in tehnični vodja. Če ima gledališče v svojem sestavu dramo, opero in gledališke delavnice, so po položaju upravnega odbora tudi ravnatelj drame, opere in gledaliških delavnic.

Druge člane upravnega odbora izvoli gledališki kolektiv izmed sebe. Dve tretjini teh članov mora biti izvoljenih izmed umetniškega osebja. Če sta v sestavu gledališča drama in opera, mora biti izvoljenih ena tretjina teh članov upravnega odbora izmed umetniškega osebja drame, ena tretjina pa izmed umetniškega osebja opere.

29. člen

Upravni odbor se izvoli za isti čas, za katerega je imenovan gledališki svet.

Gledališki kolektiv ima pravico odpoklicati člane upravnega odbora, ki jih je izvolil, če zanemarjajo svoje dolžnosti, in izvoli namesto njih druge člane.

30. člen

Upravni odbor opravlja zlasti te zadeve:

1. sestavlja predlog statuta gledališča;
2. sestavlja predlog predračuna in zaključni račun;
3. obravnava predlog letnega repertoarja, daje o njem svoje mnenje in ga predloži gledališkemu svetu v potrditev;
4. daje pritrditev k imenovanju vodilnih uslužbencev, za katere je tako določeno s statutom;
5. odloča o ugovorih umetniškega osebja, uslužbencev in delavcev zoper odločbe upravnika o postavitvi ali prenehanju delovnega razmerja in o napredovanju;

6. pomaga upravniku pri izvajanju sklepov in smernic gledališkega sveta;
7. predlaga gledališkemu svetu investicijski program;
8. odloča o uporabi skladov v skladu s smernicami gledališkega sveta (6. točka 26. člena);
9. sklepa o višini vstopnine in predlaga te sklepe v potrditev gledališkemu svetu;
10. predlaga prirediteljem jubilejnih predstav zaslužnih članov gledališkega kolektiva v skladu z določbami statuta.

31. člen

Preden predloži upravni odbor statut in predračun gledališkemu svetu, ju mora predložiti v obravnavanje gledališkemu kolektivu, da da o njih svoje mnenje.

32. člen

Upravni odbor odloča o zadevah s svojega delovnega področja samo na sejah.

Seja je sklepčna, če je navzočih najmanj polovica članov upravnega odbora. Upravni odbor sprejema sklepe z večino glasov navzočih članov.

Seje upravnega odbora sklicuje in vodi upravnik gledališča. Upravnik je dolžan sklicati sejo upravnega odbora, če to zahteva najmanj tretjina članov upravnega odbora.

33. člen

V statutu gledališča z manjšim kolektivom se lahko določi, da gledališče nima upravnega odbora.

V takem gledališču odloča o zadevah iz 4., 5. in 8. točke 30. člena tega zakona gledališki svet, druge zadeve pa opravlja upravnik gledališča.

Katera gledališča veljajo za gledališča z manjšim kolektivom, določi Svet za kulturo in prosveto LRS.

3. UPRAVNIK GLEDALIŠČA

34. člen

Upravnika gledališča imenuje ustanovitelj. Imenuje ga praviloma na podlagi razpisa.

Za upravnika gledališča je lahko imenovan le ugleden umetnik ali drug ugleden kulturni delavec.

35. člen

Upravnik neposredno vodi gledališče.

Upravnik predstavlja gledališče in ga v skladu z veljavnimi predpisi zastopa pred državnimi organi ter nasproti fizičnim in pravnim osebam.

Upravnik gledališča daje gledališkemu svetu oziroma upravnemu odboru predloge za razdelitev oziroma uporabo skladov.

Upravnik gledališča je odredbodajalec za izvrševanje predračuna gledališča.

36. člen

Upravnik gledališča skrbi za to, da je delo gledališča na primerni višini in v skladu s kulturnimi nalogami gledališča.

Upravnik gledališča sestavlja načrt letnega repertoarja v sodelovanju z umetniškim svetom in ga predloži upravnemu odboru.

37. člen

Upravnik gledališča v skladu s tem zakonom, z drugimi predpisi in s statutom gledališča postavlja in razrešuje uslužbence in delavce gledališča in izdaja druge odločbe o njihovih delovnih razmerjih. Pogodbe o angažiranju umetniškega osebja sklepa upravnik po zaslišanju umetniškega sveta.

Upravnik razporeja osebe gledališča na delovna mesta in dodeljuje po zaslišanju umetniškega sveta osebu vloge in druge umetniške naloge.

Upravnik gledališča je najvišji disciplinski starešina v gledališču.

38. člen

Upravnik izvršuje sklepe in smernice gledališkega sveta in upravnega odbora.

Upravnik skrbi za to, da je delo gledaliških organov v skladu z zakoni, drugimi predpisi in s statutom gledališča.

Če misli upravnik gledališča, da kakšen sklep gledališkega sveta ali upravnega odbora ni v skladu s predpisi, zadrži njegovo izvršitev, mora pa zadržani sklep gledališkega sveta najpozneje v 48 urah predložiti v odločitev svetu okrajnega ljudskega odbora, ki je pristojen za prosveto in kuturo, zadržani sklep upravnega odbora pa gledališkemu svetu.

39. člen

V gledališču, ki ima v svojem sestavu kot samostojne enote dramo, opero in gledališke delavnice, ima upravnik gledališča vse pravice iz 35. do 38. člena tega zakona, kolikor ni v členih 41. do 43. drugače določeno.

Upravnik takega gledališča skrbi za skladnost dela drame, opere in gledaliških delavnic.

4. RAVNATELJ DRAME, OPERE IN GLEDALIŠKIH DELAVNIC

40. člen

Če so drama, opera in gledališke delavnice organizirane kot samostojne enote v sestavu gledališča, ima vsaka teh enot svojega ravnatelja.

Ravnatelj drame, opere oziroma gledaliških delavnic izvoli gledališki svet na podlagi razpisa.

Za ravnatelja drame oziroma opere je lahko izvoljen ugleden umetnik ali drug ugleden kulturni delavec.

41. člen

Ravnatelj drame, opere oziroma gledaliških delavnic neposredno vodi delo drame, opere oziroma gledaliških delavnic. Za svoje delo je odgovoren upravniku gledališča.

Ravnatelj drame, opere oziroma gledaliških delavnic je neposredni disciplinski starešina za osebe posamezne enote.

Upravnik gledališča lahko po pritrditvi upravnega odbora prenese na ravnatelja drame, opere oziroma gledaliških delavnic posamezne odredbodajalske pravice.

42. člen

Ravnatelj drame oziroma ravnatelj opere skrbi za to, da je delo drame oziroma opere na primerni umetniški višini in v skladu s kulturnimi nalogami gledališča.

Ravnatelj drame oziroma opere daje vsak za svojo enoto upravniku gledališča predloge za angažiranje umetniškega osebja.

Ravnatelj drame oziroma opere sodeluje pri sestavljanju načrta dramskega oziroma opernega repertoarja in ga predloži upravniku gledališča.

Ravnatelj drame oziroma opere dodeljujeta vsak v svoji enoti umetniškemu osebju vloge in druge umetniške naloge na podlagi mnenja umetniškega sveta drame oziroma opere.

43. člen

S statutom gledališča se lahko dajo ravnatelju drame, opere ali gledaliških delavnic tudi posamezne druge pravice in dolžnosti v zadevah, ki se tičejo samo drame, opere ali gledaliških delavnic.

5. UMETNIŠKI SVET IN DRUGA STROKOVNA TELES

44. člen

Vsako gledališče ima umetniški svet.

Če ima gledališče v svojem sestavu kot samostojni enoti dramo in opero, ima vsaka teh enot svoj umetniški svet.

Umetniški svet pomaga upravniku gledališča oziroma ravnatelju drame ali opere s tem, da mu daje mnenja o angažiranju umetnikov. O razdelitvi vlog in drugih umetniških nalog ter da sodeluje pri sestavljanju načrta repertoarja.

S statutom se določi, o katerih drugih pomembnejših vprašanjih umetniške narave mora upravnik gledališča oziroma ravnatelj drame ali opere zaslišati umetniški svet.

45. člen

S statutom gledališča se določi, koliko članov šteje umetniški svet in katere osebe so po položaju člani umetniškega sveta.

Druge člane umetniškega sveta voli umetniško osebje izmed sebe za dobo dveh let; lahko pa jih odpokliče še pred potekom te dobe, če zanemarjajo svojo dolžnost, in izvoli namesto njih druge.

46. člen

Seje umetniškega sveta sklicuje in vodi upravnik gledališča, če ima gledališče umetniški svet drame in umetniški svet opere, pa ravnatelj drame oziroma opere.

47. člen

Če upravnik gledališča oziroma ravnatelj drame ali opere ne upošteva mnenja umetniškega sveta, lahko poda umetniški svet ugovor gledališkemu svetu oziroma upravniku gledališča.

48. člen

S statutom gledališča se lahko določi, da ima gledališče tudi tehnični svet in druga strokovna telesa. S statutom se določi število članov teh teles, njihov sestav, način imenovanja oziroma volitev in naloge.

IV. FINANSIRANJE

49. člen

Gledališče se finansira iz lastnih dohodkov in proračunskih sredstev politične teritorialne enote in iz posebnih dotacij.

Gledališče se lahko finansira iz proračunskih sredstev dveh ali več političnih teritorialnih enot.

50. člen

Gledališče ima svoj predračun dohodkov in izdatkov.

Predračun gledališča, ki ga je ustanovil ljudski odbor ali Izvršni svet, se potrdi kot priloga ustreznega proračuna.

Predračun gledališča, ki ga je ustanovila družbena organizacija ali skupina državljanov, potrdi ustanovitelj.

Gledališče razpolaga s svojimi dohodki v mejah predračuna v skladu z veljavnimi predpisi.

51. člen

Vsako gledališče ima sklad za nadomestitev in dopolnitev osnovnih sredstev in za velika popravila (sklad za nadomestitev in dopolnitev) ter sklad za nagrade delavcem in uslužbencem (sklad za nagrade). S statutom se lahko določi, da ima gledališče tudi druge sklade.

52. člen

V sklad za nagrade se lahko prenese določen odstotek presežka dohodkov nad predvidenimi dohodki. Ta odstotek določi organ, ki potrdi predračun dohodkov in izdatkov gledališča.

Sredstva sklada za nadomestitev in dopolnitev se zagotovijo iz dohodkov gledališča in s posebnimi dotacijami.

Ce ima gledališče še kakšen drug sklad, se prenese v ta sklad določen odstotek presežka dohodkov nad predvidenimi dohodki. Ta odstotek določi organ, ki potrdi predračun gledališča.

53. člen

Umetniškemu osebju, uslužbencem in delavcem se dajejo nagrade iz sklada za nagrade.

Organ, ki daje dotacijo, določi, ali se lahko dajajejo nagrade iz dotacije in v kakšnem obsegu.

54. člen

Gledališče je za svoje obveznosti odgovorno s sredstvi svojega predračuna in svojega sklada za nagrade, za obveznosti, prevzete v zvezi z osnovnimi sredstvi, pa s sredstvi sklada za nadomestitev in dopolnitev.

Obveznosti, ki se ne dajo kriti iz teh sredstev, se krijejo iz proračunskih sredstev občine, okraja ali ljudske republike, če je organ, ki potrjuje predračun, dal soglasje za te obveznosti.

55. člen

Kolikor ni s tem zakonom drugače določeno, veljajo za financiranje in finančno poslovanje gledališč predpisi o finančno samostojnih zavodih.

V. ANGAŽMAJI IN DELOVNA MESTA

56. člen

V gledališčih delajo umetniško osebje, pomožno umetniško osebje ter delavci in uslužbenci.

Umetniško in pomožno umetniško osebje stopi v delovno razmerje na podlagi pismene pogodbe o angažmaju. Pogodba o angažmaju se sklene za določen čas ali pa za posamezno vlogo ali drugo posamezno umetniško nalogo.

Plače umetniškega in pomožnega umetniškega osebja se določajo po posebnih predpisih.

V pogodbi o angažmaju se lahko prizna poseben umetniški dodatek v skladu z veljavnimi predpisi.

57. člen

Kot član umetniškega zbora gledališča je lahko angažiran umetnik, ki usposobljenost za ustrezno umetniško delo v poklicnih in amaterskih gledališčih dokaže z uspešnim delom v gledališčih ali ustreznih drugih umetniških ustanovah, s pričevalom ustrezne umetniške šole ali z uspešno opravljeno avdicijo.

Avdicija se opravi pred umetniškim svetom. Umetniški svet lahko pritegne k avdiciji tudi posamezne umetnike in druge kulturne delavce.

58. člen

Plače delavcev in uslužbencev gledališč se določajo po splošnih predpisih o plačah delavcev in uslužbencev pri državnih organih in zavodih in po drugih posebnih predpisih.

59. člen

O pritožbah zoper odločbe o delovnem in službenem razmerju gledališkega osebja odloča na drugi stopnji za prosveto in kulturo pristojni upravni organ okrajnega ljudskega odbora.

60. člen

Glede disciplinske in materialne odgovornosti gledališkega osebja se uporabljajo splošni predpisi, ki veljajo za uslužbence in delavce državnih organov in zavodov.

Glede sestave disciplinskega sodišča in disciplinskega postopka se primerno uporabljajo predpisi zakona o državnih uslužbencih.

VI. PRAVICE IN DOLŽNOSTI REPUBLIŠKEGA SVETA IN OKRAJNIH SVETOV ZA KULTURO IN PROSVETO

61. člen

Svet za kulturo in prosveto LRS ima splošno nadzorstvo nad izvajanjem tega zakona, skrbi za razvoj gledališč in obravnava vprašanja, ki so skupnega pomena za napredek gledališč in gledališke umetnosti v Ljudski republiki Sloveniji.

62. člen

Zakonitost dela gledališča nadzoruje svet okrajnega ljudskega odbora, ki je pristojen za prosveto in kulturo, kolikor ni za to po posebnih predpisih pristojen kakšen drug organ.

Pri opravljanju nadzorstva lahko svet za prosveto in kulturo okrajnega ljudskega odbora razveljavi in odpravi vsak izven upravnega postopka izdani akt gledališkega sveta, upravnega odbora ali upravnika, če nasprotuje zakonu, drugim predpisom ali statutu.

Organ gledališča, čigar akt je odpravljen ali razveljavljen, ima pravico do pritožbe na okrajni ljudski odbor.

Za razveljavitev ali odpravo aktov gledaliških organov, ki so bili izdani v upravnem postopku, veljajo predpisi zakona o splošnem upravnem postopku.

VII. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

63. člen

Če organizacija, ki je ustanovila gledališče, preneha, ali če državljani, ki so ustanovili gledališče, umro ali iz kakšnega drugega vzroka trajno ne morejo več izvrševati pravic ustanovitelja in se njihovo število zmanjša pod tri, izvršuje ustanovitelja pravice glede takega gledališča ljudski odbor okraja, na katerega območju je gledališče.

64. člen

Poklicna gledališča, ki izpolnjujejo pogoje, ki so predpisani s tem zakonom za poklicna gledališča, morajo najpozneje do 1. januarja 1958 prilagoditi svojo organizacijo in delo določbam tega zakona.

Poklicna gledališča, ki ne izpolnjujejo pogojev, ki so predpisani s tem zakonom, in do 1. januarja 1958 ne prilagodijo svoje organizacije in dela določbam tega zakona, prenehajo obstojati kot poklicna gledališča, lahko pa nadaljujejo s svojim delom kot amaterska gledališča.

65. člen

Izvršni svet je pooblaščen, da izda predpise o ustanovitvi, vodstvu in delu poklicnih gledališč, ki jih ustanovijo družbene organizacije ali skupine državljanov, pa ne dobivajo stalnih sredstev od družbene skupnosti. V teh predpisih lahko odstopi od določb tega zakona.

66. člen

Svet za kulturo in prosveto LRS je pooblaščen, da po potrebi izda natančnejše predpise za izvajanje tega zakona.

67. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem listu LRS. Št. U 105/1-57.

Ljubljana, dne 28. junija 1957.

Izvršni svet ljudske skupščine
Ljudske republike Slovenije

Predsednik
Ljudske skupščine LRS:
Miha Marinko, l. r.

Predsednik
Izvršnega sveta
Ljudske skupščine LRS:
Boris Kraigher, l. r.

Deset let gledališkega dela

Branka Gombača

Februar leta 1947.

Točilnica hotela »Evropa«. Te danes ni več, izginila je z modernizacijo hotela.

Takrat je stala ob vhodu pri steklenih vratih staromodna gostilniška kredenca, poleg nje v levem kotu majhna mizica z dvema stoloma. To je bil kotic celjskih gledališnikov. Vsak večer — točno ob šestih — so odprli točilnico in spuščali goste vanjo. V trenutku je bil ves prostor poln. Potrpežljivo so čakali žejni zemljani in nestrpno zrl v dve desetlitrski pletenki, ki ju je prinesel vsemogočni Mijo iz kleti. Prišel je polniti pripravljene kozarce, ki jih je imel kot vojake razpostavljene na točilni mizi. Ko sta bili obe pletenki prazni, je s strogim pogledom in ironičnim nasmehom krog usten ošinil ubogo rajo in končno izpregovoril:

»Po dva deci — dvajset litrov ga je — več ga danes ne bo!«

In borba se je pričela. Suvanje, prerivanje, kletve, stegovanje rok — Mijo pa je delil po dva deci mehanično tistim, ki se jim je posrečilo priti v njegovo bližino.

Takšna je bila tiste čase borba za vinsko kapljico. Pa tudi takrat ni šlo brez protekcije. Mijo je dobro poznal svoje goste in točno je vedel, od koga bo dobil dobro napitnino in od koga ne. Mijo je bil odličen psiholog.

Gostom, ki so se zbirali v gledališkem koticu, se ni bilo treba prerivati — Mijo je širokogrudno skrbel za nje. Bili smo najboljši plačniki in kakor se to danes čudno sliši, če je govora o teatrskih ljudeh — resnica pa je le: zastoj nismo uživali Mijeve protekcije. Časi se pač spremenjajo...

Tisti večer sem se nekoliko zamudil — bilo je že skoraj pol sedmih, ko sem stopil v točilnico.

»No, vendar!« me je pozdravil Jože Tomažič in dvignil svoj kozarec. »Težko te pričakujemo — novega gosta imamo, morda bo še kaj iz njega!«

Predstavil mi je mladega človeka v partizanski uniformi zastavnika, črnolasega, brkatega fanta, ki je uprl svoje svetle oči vame, z nasmejanim obrazom segel v mojo roko in jo krepko stisnil: »Veseli me, Branko Gombač!«

In že smo bili sredi razgovorov o gledališču. Mladi mož se mi je na prvi pogled prikupil. Njegovo živahno, temperamentno pripovedovanje je s sugestivno silo vplivalo name. Tudi tiste čase sem živel samo za gledališče in s komurkoli sem se na novo seznanil, sem ga skušal na ta ali oni način zainteresirati za svoja stremjenja: ustvariti Celju stalno gledališče.

Ko sem se seznanil z Brankom Gombačem, smo imeli že drugo sezono po osvoboditvi. V najtežjih razmerah smo z velikimi osebnimi žrtvami odigrali že lepo število predstav: »Raztrganci«, »Kralj na Betajnovi«, »Vdova Rošinka«, »Revizor«, »Hlapci«, »Matura«, »Školjka«, »Triglavska bajka«, »Celjski grofje«, »Sneguljčica«, »Novi dom« — in pravkar smo se pripravljali na študij »Desetega brata«.

»Kar vključili vas bomo v naš igralski zbor,« sem vzkliknil, ko sem od Gombača izvedel za njegovo dosedanje delovanje na kulturno-

prosvetnem polju, »zdi se mi, da sem v vas našel človeka, ki ga najbolj rabimo — mladega entuziasta, navdušenega Celjana, spretnega organizatorja, kakšni talenti pa so še skriti v Vas, to bomo pa še videli.«

Gledal me je nepremično s svojimi svetlimi očmi in čutil sem, da sva s tistim trenutkom postala prijatelja.

Povedal mi je, da je kot član kulturne ekipe v Šercerjevi brigadi in pozneje XIV. diviziji nastopal na nešteti mitingih kot recitator in da je bil njegov prvi gledališki nastop junija 1945 v Dobrni, kjer se je zdravil kot ranjenec. Zdaj je demobiliziran in ostane v Celju ter z veseljem sprejema moje vabilo.

Tako je prišel Branko Gombač k celjskemu gledališču. Dne 25. februarja 1947 je nastopil prvič na odru tedanjega Ljudskega gledališča v vlogi Marjana v Jurčič-Govekarjevem »Desetem bratu«. Odlej deluje pri našem gledališču kot eden njegovih najpredanejših članov kot igralec, organizator mladinskega odra, kustos gledališkega muzeja, režiser in sotrudnik Gledališkega lista neprestano vse do danes.

S svojo režijo »Dnevnika Ane Frankove« slavi Branko Gombač tihi jubilej desetletnega dela pri celjskem gledališču in kot tisti, ki sem ga pred desetimi leti pripeljal kot mladega fanta med nas ter spremljal in kolikor toliko tudi usmerjal pota njegovega umetniškega razvoja, se čutim dolžnega, da ob tej priložnosti izpregovorim nekaj besed o svojem mladem prijatelju.

Takoj spočetka moram priznati, da mi ni žal, ker sem ga pridobil za gledališče in upam, da tudi on ne bo nikdar obžaloval, da je sledil mojim nasvetom. Pri vseh svojih simpatičnih lastnostih ima seveda tudi Branko svoje napake in mislim, da jih nikdo tako dobro ne pozna kot jaz. Toda te napake so posledica njegovega temperamenta in mladostnega entuziazma, napake, ki jih bo odpravil čas, ki je še vedno najboljši regulator. Vse te male napake, ki jih Branko postopoma sam odpravlja, pa izginjajo takoj, ko se ozremo na vse pozitivno, kar je v teh desetih letih storil za napredek in razvoj celjskega gledališča. Če pomislimo, da je poleg svojega gledališkega dela v teh letih končal srednješolske študije z veliko maturo ter absolviral Akademijo za igralsko umetnost (režija), se moramo čuditi, od kod jemlje moči in energijo za take napore.

Od leta 1947 do danes je kot igralec nastopil v naslednjih vlogah: 1946/47

Jurčič-Govekar: Deseti brat — Marjan
Cankar: Pohujšanje v dolini Šentflorjanski — Popotnik
Nušić: Gospa ministrica — Pera
Klopčič: Mati — Peter

1947/48

Kreft: Celjski grofje — Ulrik
Cankar: Za narodov blagor — Kadivec
Župančič: Veronika Deseniška — Ulrik
Drev: Talci — Ivan
Žižek: Miklova Zala — Davorin
Bor: Težka ura — Saša

1949/50

Kreft: Kranjski komedijanti — Desselbrunner
Pucova: Ogenj in pepel — pater Giovanni
Recitacijski večer Ivana Cankarja: »Naša domovina je boj in prihodnost« (Jakobovo hudodelstvo, Lepa naša domovina)
Schiller: Kovarstvo in ljubezen — Ferdinand

1950/51

Nestroy: Utopljenca — Štífler
Gorinšek: Rdeča kapica — Lovec in Volk
Zweig: Siromakovo jagnje — Fourès
Jurčič-Gradišnik: Rokovnjači — Nande

1951/52

Schiller: Marija Stuart — Mortimer
Meško: Pri Hrastovih — Tone
Achard: Življenje je lepo — Štefan
Cankar: Hlapci — Jerman

Pravo Gombačevo gledališko udejstvovanje pa ni igralsvo, marveč organizatorično delo za ustanovitev mladinskega gledališča in celjskega gledališkega muzeja ter končno režija, ki se ji je kot slušatelj in zdaj kot absolvent Akademije za igralsko umetnost popolnoma posvetil.

V sezoni 1950/51 je bila Branku Gombaču poverjena naloga, da organizira v okviru gledališča mladinski oder. Branko se je z vsem mladostnim ognjem posvetil poverjeni mu nalogi. V teku naslednjih sezon si je vzgojil mlad kader igralcev, s katerimi je uprizarjal povsem svojsko zamišljene mladinske predstave, ki so pomenile pravo prelomnico v doslej šablonskem uprizarjanju mladinskih iger. V sezoni 1950/51: Wüchner, »Pastirček Peter in kralj Briljantin« in Gorinšek, Rdeča kapica; v sezoni 1951/52: Špicar, »Pogumni Tonček« in Roš-Gorinšek, »Desetnica Alenčica«; v sezoni 1952/53: Golia, »Snegulčica« in Forster, »Robinzon ne sme umreti«; v sezoni 1953/54 pa: Seliškar-Filipič, Bratovščina Sinjega galeba. Iz igralskega zbora Gombačevega mladinskega odra sta izšla redni član našega gledališča Volodja Peer in slušatelj režije na Akademiji za igralsko umetnost Janez Drozg.

Glavno polje Gombačevega režiserskega udejstvovanja se pričnemo v sezoni 1953/54, ko mu je bila poverjena režija Thiemeyerjeve drame »Mladost pred sodiščem«. Tej režiji so sledile še v sezoni 1954/55 Betti, »Zločin na kozjem otoku« in Hartog, »Zakonska postelja«; v sezoni 1955/56 Shakespeare, »Othello« in Wouk, »Zadeva Caine«; v sezoni 1956/57 Zweig, »Volpone« in končno otvoritvena predstava sezone 1957/58: »Dnevnik Ane Frankove«.

Značilnost vseh Gombačevih režij je psihološka poglobljenost, čim manjša uporaba rekvizitov in zaves, glavno izrazno sredstvo pa mora biti beseda. Takole je o tem zapisal v svojem referatu o uprizoritvi »Othella« (CGL 1955/56, str. 9): »Vse preveč se ukvarjamo gledališki ljudje s splošnimi zahtevami današnjega odra, iščemo človeka na odru, pri tem pa po nepotrebnem eksperimentiramo in pozablamo na zahteve besedila, ne zgolj tistega, ki ga je napisal avtor, ampak tistega, ki je napisano med vrsticami, v srcu osebe, ki ji je dal avtor kakršen koli naziv ali ime.«

Z režijo »Mladost pred sodiščem« je Branko Gombač najznačilneje izpričal svoje režijske zamisli in ko smo s to dramo gostovali v Beogradu, je srbska gledališka kritika soglasno priznala Gombaču izredni uspeh njegove režijske koncepcije. Tako je zapisal Milan Bogdanović: »V vsem, kako je bila ta predstava zamišljena in uprizorjena, je bila vodilna težnja, da se do maksimuma izrazi neposredno, nepotvorjeno, v najbolj čisti, prvobitni elementarni obliki doživljanja drame... Nikoli nisem na odru videl toliko in tako nenarejenega joka, da se ljudje tako neprikrito lomijo, da se kot črvi zvijajo sami v sebi, da tako trpe

v svojih nersečah kot tokrat, ko sem gledal celjske igralce. In to je vsekakor dajalo vtis absolutne naravnosti, nekega elementarnega čistega realizma, ali točneje, dovršeno prikazane realnosti. To je vsekakor kvaliteta in vsekakor zapusti globok vtis na gledalca. ... Se eno odliko in to zelo pomembno, je pokazala ta predstava. To je popolno ravnotežje, dejal bi, maksimalna izenačenost sil, ki so jo izoblikovale. Vsi skupaj so uspeli pod prizadevnim vodstvom svojega režiserja *ustvariti predstavo na evropski višini, ki bi jo bilo mogoče mirne duše prikazati vsakemu gledališkemu sladokuscu.*»

V istem smislu je izzvenela kritika Elija Fincijsa v »Politiki«. Ko smo gostovali z »Mladostjo« v Mariboru, je Branko Rudolf v »Novih obzorjih« (1954, str. 550) objavil kritiko, iz katere povzemamo: »Prevod in režijo je oskrbel Branko Gombač, ki je brez dvoma zabeležil velik uspeh, enega tistih lepih uspehov, ki niso 'gromoviti' ali burni, pač pa ganejo in ostajajo v spominu... Skratka — predstava je bila triumf Celja, režiserja Gombača ter mirnega in intenzivnega dela, triumf naravne igre, ki bi je bil zelo verjetno vesel sam Stanislavski.« — Isti prodorni uspeh smo doživeli z gostovanjem v Ljubljani, nato pa po vsem slovenskem podeželju. Podobne uspehe je doživel Branko Gombač tudi z »Zakonsko posteljo«, zlasti pa z »Othellom« in z »Zadevo Caine«. —

Kot Celjan se je Branko ves posvetil zgodovini celjskega gledališča in v gledališkem muzeju je z mravljino marljivostjo zbral in vzorno uredil ves material, ki ga je bilo doslej mogoče nabrati od prvih začetkov (1949) do danes. O tej plati Gombačevega dela piše v »Ljudski pravici« z dne 26. IV. 1954 Herbert Grün med drugim: »... so predali ogledu gledališki muzej, ki ga je po iniciativi in pod mentorstvom upravnika Gradišnika zbral in uredil B. Gombač: slike, portreti, tiskovine, dokumenti, častitljivi spominski predmeti, vrsta skrbno izdelanih maket, odrske ureditve nekaterih novejših predstav — vse to je zbrano z mravljino marljivostjo, s silnim iskateljskim trudom in zgledno ljubiteljsko vnemo.« —

Ena najznačilnejših potez Gombačevega značaja je njegova fanatična ljubezen do Celja in njegovega gledališča. To svojo ljubezen je izpričal zlasti v svojem popisu »Slovenska in tuja dela od 16. sept. 1849 do 24 apr. 1954«, ki ga je objavil v CGL leta 1954. O tem Gombačevem spisu je zapisal H. Grün v že omenjenem poročilu v »Ljudski pravici« z dne 26. IV. 1954, da je to Gombačevo delo »nadvse dragocen prispevek k materialijam o slovenski zgodovini«. —

Ko danes čestitam svojemu učencu k dosedanjim uspehom, se mu moram obenem zahvaliti prav posebno za to njegovo ljubezen. Če bi te ljubezni ne bilo pri naših prednikih — bi danes ne imeli v Celju svojega gledališča. Branko je o tem prepričan v dno svoje duše in čim več bomo imeli v bodoče ljudi, ki bodo svoje gledališče ljubili tako kot on, tem bolj mirni bomo lahko zrl v bodoči razvoj in umetniški vzpon celjskega gledališča.

In še eno — čisto osebno in intimno: hvala Ti, Branko, za zvesto prijateljstvo, hvala Ti za vse, kar si mi storil dobrega v teh desetih letih — v srečnih in nesrečnih trenutkih mojega življenja.

Fedor Gradišnik

Delo celjskega gledališča v letu 1956-57

I. Nastopi in vloge

NADA BOŽIČEVA: Bralka (Zločin), Evridika (Antigona), Janina (Dežurna služba), Kraljica (Uboga Ančka), Služabnica (Macbeth), Mati (Pozna poroka Petra Šeme), Colomba (Volpone), Pernjica (Pernjakovi). — Nastopov: 124.

SLAVKO BELAK: Ivanuška (Brigadir), Potnik (Zločin), Tebanski knez (Antigona), Andrej Andrejevič Sipučin (Stare ruske šale), Jim Curry (Vremenar), Kraljevič (Uboga Ančka), Lenox in vešča (Macbeth), Senator in sluga (Volpone), Kleant (Skopuh). — Nastopov: 152.

MARA CERNETOVA: Lady Elizabeth Mulhammer (Osební tajnik), Kmetica (Zločin), Natalija Stepanovna (Stare ruske šale), Anna (Dežurna služba), Mačeha Perpetua (Uboga Ančka), Lady Macbeth in vešča (Macbeth), Mira (Petra Šeme pozna poroka), Vilma (Zapeljivec), Eliza (Skopuh), Lona (Pernjakovi). — Nastopov: 137.

ZORA ČERVINKOVA: Brigadirka (Brigadir), Kmetica (Zločin), Nastasja Fjodorovna Merčutkina (Stare ruske šale), Klysiowa (Dežurna služba), Tinka (Uboga Ančka), Služabnica (Macbeth), Sečnjica (Pernjakovi), Botra Klavdija (Skopuh). — Nastopov: 111.

MARIJAN DOLINAR: Eggerson (Osební tajnik), Štefanič (Zločin), Tebanski knez (Antigona), Aleksej Aleksejevič Muraškin (Stare ruske šale), Pierzchala (Dežurna služba), Zvezdoslovec (Uboga Ančka), Zdravnik in vešča (Macbeth), Peter (Petra Šeme pozna poroka), Senator (Volpone), Berač (Pernjakovi), Skrnoba (Skopuh). — Nastopov: 162.

JANEZ ERZEN: Dr. Bedeković in žandar (Zločin), Bančni sluga (Stare ruske šale), Pjotr Dabek (Dežurna služba), Dobroljubov (Uboga Ančka), Macduff (Macbeth), Marko (Petra Šeme pozna poroka), Poglavar (Volpone), Gabriel (Zapeljivec), Kmet in Mudaf (Pernjakovi), Valer (Skopuh). — Nastopov: 154.

MARIJA GORŠIČEVA: Gospa Guzzard (Osební tajnik), Zagorska kmetica (Zločin), Jelena Ivanovna Popova (Stare ruske šale), Zofia (Dežurna služba), Dvorna dama (Uboga Ančka), Služabnica (Macbeth), Vida (Petra Šeme pozna poroka), Canina (Volpone), Katerina (Zapeljivec), Lena (Pernjakovi), Ernestina (Specialist za srce). — Nastopov: 153.

ANGELCA HLEBCETOVA: Gospodična Zora in kmetica (Zločin), Tatjana Aleksejevna (Stare ruske šale), Lizzie Curry (Vremenar), Ančka (Uboga Ančka), Lady Macbeth in vešča (Macbeth), Breda (Petra Šeme pozna poroka), Alina (Zapeljivec), Ajta (Pernjakovi), Fritzi (Specialist za srce). — Nastopov: 154.

PAVLE JERŠIN: Sir Claude Mulhammer (Osební tajnik), Dr. Bedeković (Zločin), Besednik (Antigona), Član banke (Stare ruske šale), Dr. Tadeusz Osinski (Dežurna služba), Bill Starbuck (Vremenar), Strežaj (Uboga Ančka), Macbeth in Duncan (Macbeth), Pijanec (Petra Šeme pozna poroka), Mosca (Volpone), Anej (Pernjakovi), Komisar (Skopuh), dr. Alfred Wögbauer (Specialist za srce). — Nastopov: 186.

ALEKSANDER KROŠL: Colby (Osební tajnik), Nikola Selimović (Zločin), Haimon (Antigona), Ivan Ivanovič Tolkačov in Kuzma Nikolajevič Hirin (Stare ruske šale), Noah Curry (Vremenar), Kralj (Uboga Ančka), Malcolm (Macbeth). — Nastopov: 119.

MARJANCA KROŠL-HORVATOVA: Zofija (Brigadir), Izmena (Antigona), Dvorna dama (Uboga Ančka), Mojca (Pernjakovi), Marjana (Skopuh). — Nastopov: 59.

KLIO MAVERJEVA: Svetnica (Brigadir), Gdč. Zora (Zločin), Antigona (Antigona), Dvorna dama (Uboga Ančka), Frozina (Skopuh). — Nastopov: 40.

VLADO NOVAK: Svetnik (Brigadir), Agent (Zločin), Tebanski knez (Antigona), Bančni član (Stare ruske šale), Brosz (Dežurna služba), Dvorni norec (Uboga Ančka), Donalbain (Macbeth), Sodnik (Volpone), Sodnik (Pernjakovi), Griževac (Skopuh). — Nastopov 173.

ALBIN PENKO: B. Kaghan (Osební tajnik), Djuro Djurović (Zločin), Telrezias (Antigona), Grigorij Stepanovič Smirnov (Stare ruske šale), Dr. Machcewicz (Dežurna služba), H. C. Curry (Vremenar), Medved (Uboga Ančka), Macbeth in Duncan (Macbeth), Leone (Volpone) Pernjak (Pernjakovi), Mojster Zak (Skopuh), Erich Reigert st. (Specialist za srce). — Nastopov: 170.

J. B. P. Molière: SKOPUH (rež. Andrej Hieng, sc. Sveta Jovanović, prem. v CG 12. 6. 1957); Janez Skof (Harpagon), Marjanca Krošl-Horvatova (Marjana), Janez Eržen (Valer), Mara Cernetova (Eliza), Slavko Strnad (Anzelm), Klio Maverjeva (Frozina), Vlado Kalapati (pisar), Albin Penko (mojster Zak), Pavle Jeršin (komisar).

AVGUST SEDEJ: Brigadir (Brigadir), Sprevodnik (Zločin), Tebanski knez (Antigona), Stepan Stepanovič Čubukov (Stare ruske šale), Dr. Korgut (Dežurna služba), Šerif (Vremenar), Gospod Balonček (Uboga Ančka), Sluga (Macbeth), Corvino (Volpone), Sečnjak (Pernjakovi), Simon (Skopuh). — Nastopov: 162.

SLAVKO STRNAD: Zandar (Zločin), Tebanski knez (Antigona), Ivan Ivanović Njuhin in Luka (Stare ruske šale), Šerifov pomočnik (Vremenar), Dvorni maršal (Uboga Ančka), Banquo (Macbeth), Corbaccio (Volpone), Mudaf (Pernjakovi), Anzelm (Skopuh), dr. Friedl (Specialist za srce). — Nastopov: 158.

JANEZ ŠKOF: Dobroljubov (Brigadir), Brkić (Zločin), Kreon (Antigona), Član banke (Stare ruske šale), Strežaj (Uboga Ančka), Seyton

J. B. P. Molière: SKOPUH (rež. Andrej Hleng, sc. Sveta Jovanović, prem. v CG 12. 6. 1957); Janez Škof kot Harpagon.

(Macbeth), Pijanec (Petra Šeme pozna poroka), Volpone (Volpone), Zdravnik in berač (Pernjakovi), Harpagon (Skopuh), Prolog in korus (Specialist za srce). — Nastopov: 128.

STONE TERPIN: Agent in Brkić (Zločin), Stražnik (Antigona), Ivan Vasiljević Lomov (Stare ruske šale), Wielgosz (Dežurna služba), Brivec in stražar (Uboga Ančka), Morilec in vešča (Macbeth), Boris (Petra Šeme pozna poroka), Voltore (Volpone), Ladej (Pernjakovi), Švigelj (Skopuh). — Nastopov: 163.

II. Uprizoritve

A. Ponovitve iz prejšnjega igralnega obdobja

1. Denis I. Fonvizin: BRIGADIR. Komedija v petih dejanjih. — Prevod: S. U. K.; režija: Juro Kislinger; scena: Sveta Jovanović; kostumi: Alenka Bartl-Serševa. — Predstav: 2 — zunaj Celja.

2. T. S. Eliot: OSEBNI TAJNIK. Igra v treh dejanjih. — Prevod: Herbert Grün; režija: Andrej Hieng; scena: Sveta Jovanović; kostumi Eva Paulinova. — Predstav: 2 — zunaj Celja.

3. Ivan Potrč-Herbert Grün: ZLOČIN. Kronika zadnje poti dveh revolucionarjev. — Priredba za dramski oder: Herbert Grün; režija in scena: Sveta Jovanović. — Predstav: v Celju 9, v drugih krajih 1, skupaj 10.

B. Nove uprizoritve

1. Sofoklej: ANTIGONA. Tragedija. — Prevod po Hofmannsthalu: Fran Albreht; priredba besedila in režija: Herbert Grün; scena: Sveta Jovanović; kostumi: Mija Jarčeva. — Premiera 19. 9. 1956. — Predstav: v Celju 8, v drugih krajih 3, skupaj 11.

J. B. P. Molière: SKOPUH (rež. Andrej Hieng, sc. Sveta Jovanović, prem. v CG 12. 6. 1957); na levi Mara Cernetova in Slavko Belak kot Eliza in Kleant, na desni Janez Skof in Klio Maverjeva kot Harpagon in Frozina.

2. Anton P. Čehov: STARE RUSKE ŠALE. — O škodljivosti tobaka — Tragik po sili — Snubač — Jubilej — Medved. — Prevod: Janko Moder in Mile Klopčič; režija: Juro Kislinger; scena: Sveta Jovanović. — Premiera 26. 9. 1956. — Predstav: v Celju 8, v drugih krajih 13, skupaj 21.

4. Jerzi Lutowski: DEŽURNA SLUŽBA. Igra v treh dejanjih. — Prevod: Uroš Kraigher; režija in scena: Sveta Jovanović. — Premiera: 20. 10. 1956. — Predstav: v Celju 9, v drugih krajih 17, skupaj 26.

4. Richard Nash: VREMENAR. Vesela romanca v treh dejanjih. — Prevod: Herbert Grün; režija: Juro Kislinger; scena: Sveta Jovanović; kostumi: Alenka Bartl-Serševa. — Premiera: 30. 10. 1956. — Predstav: v Celju 10, v drugih krajih 16, skupaj 26.

5. Pavel Golia: UBOGA ANČKA. Pravljičica v štirih slikah. — Priredba besedila: H. G. in S. B.; režija in kostumi: Juro Kislinger; scena:

Sveta Jovanović; plesno vodstvo: Milica Buhova. — Premiera 3. 12. 1956. — Predstav: v Celju 16, v drugih krajih 2, skupaj 18.

6. William Shakespeare: MACBETH. Tragična balada v dveh delih. — Prevod: Oton Zupančič; priredba in režija: Andrej Hieng; scena: Sveta Jovanović; kostumi: Alenka Bartl-Serševa. — Premiera 17. 1. 1957. — Predstav: v Celju 8, v drugih krajih —, skupaj 8.

7. Miloš Mikeln: PETRA SEME POZNA POROKA. Slovenska komedija v treh dejanjih. — Režija: Andrej Hieng; scena: Sveta Jovanović; plesna zamisel: Lidija Lipovževa. — Premiera: 27. 2. 1957. — Predstav: v Celju 9, v drugih krajih 8, skupaj 17.

8. Stefan Zweig: VOLPONE. Brezsrčna komedija v treh dejanjih (6 slikah) po Benju Jonsonu. — Prevod: Fran Albreht; režija: Branko Gombač; scena: Marijan Pliberšek; glasba: Oskar Danon. — Premiera: 20. 3. 1957. — Predstav: v Celju 6, v drugih krajih 9, skupaj 15.

9. Diego Fabbri: ZAPELJIVEC. Komedija v treh dejanjih. — Prevod: Jaro Dolar; režija: Herbert Grün; scena: Sveta Jovanović; kostumi: Mija Jarčeva; improvizacija na klavirju: Breda Rajhova. — Premiera 4. 4. 1957. — Predstav: v Celju 9, v drugih krajih 2, skupaj 11.

10. Prežihov Voranc: PERNJAKOVI. Kmečka drama v štirih dejanjih (6 slikah). — Priredba in dopolnitev besedila po avtorjevih načrtih: Herbert Grün; režija: Janez Vrhunc k. g.; idejni osnutki scene: prof. Boris Kobe; tehnične skice scene: Sveta Jovanović; kostumi: Mija Jarčeva. — Premiera 25. 4. 1957. — Predstav: v Celju 12, v drugih krajih 7, skupaj 19.

11. Molière: SKOPUH. Komedija v petih dejanjih. — Prevod: Djurdjica Fleretova; režija: Andrej Hieng; scena Sveta Jovanović; kostumi: Alenka Bartl-Serševa; improvizacija na cembalu: Breda Rajhova. — Premiera 12. 6. 1957. — Predstav: v Celju 6, v drugih krajih 1, skupaj 7.

12. Hans Holt: SPECIALIST ZA SRCE. Majčkена komedija v treh dejanjih. — Prevod: Fedor Gradišnik; režija: Juro Kislinger; scena: Sveta Jovanović; kostumi: Alenka Bartl-Serševa. — Premiera 22. 6. 1957. — Predstav: v Celju 6, v drugih krajih —, skupaj 6.

13. Ivan Cankar: OB SVETEM GROBU. Izvajalec Marijan Dolinar. — V Celju 2.

II. Obisk predstav

A. Ponovitve

1. BRIGADIR. Skupni obisk 322 — na gostovanjih. Povprečni obisk 56%. Gostovali v Laškem in Škofji vasi.

2. OSEBNI TAJNIK. Skupni obisk 552 — na gostovanjih. Povprečni obisk 52%. Gostovali v Zagrebu (dvakrat).

3. ZLOČIN. Skupni obisk 2.775 — doma 2.590, na gostovanjih 185. Povprečni obisk 76%. Gostovali v Laškem.

B. Nove uprizoritve

1. ANTIGONA. Skupni obisk 3.304 — doma 2.318, na gostovanjih 986. Povprečni obisk 83%. Gostovali v Brežicah (dvakrat) in Vojniku.

2. STARE RUSKE SALE. Skupni obisk 5.271 — doma 2.311, na gostovanjih 2.960. Povprečni obisk 75%. Gostovali v Topolšici, Vojniku, Štorah, Velenju, Gornjem gradu, Ljubnem, Mozirju, Brežicah (dvakrat), Slov. Konjicah, Laškem in v Ravnah na Koroškem (dvakrat).

3. DEZURNA SLUŽBA. Skupni obisk 7.555 — doma 2.956, na gostovanjih 4.699. Povprečni obisk 83%. Gostovali v Topolšici, Vojniku, Radečah, Brežicah (dvakrat), Kostanjevici na Krki, Laškem, Žalcu, Ve-

lenju, Mariboru, Kranju (dvakrat), Trbovljah, Sevnici, Ljubnem, Bočni in Mozirju.

4. **VREMENAR.** Skupni obisk 7.311 — doma 2.833, na gostovanjih 4.478. Povprečni obisk 82%. Gostovali v Vojniku, Laškem, Topolšici, Radečah, Mariboru, Lokah, Brežicah (dvakrat), Sevnici, Ljubnem, Gornjem gradu, Mozirju, Velenju, Kranju (dvakrat) in Zalcu.

5. **UBOGA ANČKA.** Skupni obisk 7.335 — doma 6.293, na gostovanjih 1.042. Povprečni obisk 112%. Gostovali v Laškem (dvakrat).

Hans Holt: SPECIALIST ZA SRCE (rež. Juro Kislinger, sc. Sveta Jovanović, prem. v CG 22. 6. 1957); Slavko Strnad (Friedl), Marija Goršičeva (Tini), Angelca Hlebcetova (Fritzi), Pavle Jeršin (Alfred), Albin Penko (Reigert).

6. **MACBETH.** Skupni obisk 2.597 — doma 2.597, na gostovanjih —. Povprečni obisk 88%.

7. **PETRA SEME POZNA POROKA.** Skupni obisk 4.558 — doma 2.665, na gostovanjih 2.003. Povprečni obisk 75%. Gostovali v Vojniku, Laškem, Topolšici, Ljubljani (dvakrat), Novem Sadu, Lokah in Radečah.

8. **VOLPONE.** Skupni obisk 3.866 — doma 1.452, na gostovanjih 2.414. Povprečni obisk 84%. Gostovali v Vojniku, Laškem, Ljubnem, Bočni, Mozirju, Brežicah, Kostanjevici na Krki, Radečah in Velenju.

9. **ZAPELJIVEC.** Skupni obisk 3.176 — doma 2.666, na gostovanjih 510. Povprečni obisk 82%. Gostovali v Laškem in Topolšici.

10. **PERNJAKOVI.** Skupni obisk 5.017 — doma 3.404, na gostovanjih 1.613. Povprečni obisk 78%. Gostovali v Vojniku, Vranskem, Laškem, Kozjem, Bistrici ob Sotli, Brežicah in Velenju.

11. SKOPUH. Skupni obisk 1.418 — doma 1.153, na gostovanjih 265. Povprečni obisk 62%. Gostovali v Vojniku.

12. SPECIALIST ZA SRCE. Skupni obisk 1.113 — doma 1.113, na gostovanjih —. Povprečni obisk 50%.

C. Izredne prireditve:

OB SVETEM GROBU. Skupni obisk 474. Povprečni obisk 64%.

D. Gostovanje drugih gledališč v Celju

1. Zagrebško dramsko gledališče, Zagreb: SCAPINOVE ZVIJAČE, 2 predstavi, obisk 800 (108%); ANTIGONA, 2 predstavi, obisk 380 (52%).

2. Drama Slovenskega narodnega gledališča, Maribor: ZLOČIN V SODNI PALAČI, obisk 366 (100%); VROČA KRI, obisk 326 (89%); KREATURE, obisk 227 (62%).

V delovnem letu 1956-57 je bilo uprizorjenih 16 del. Skupaj je bilo vseh predstav 201, od tega doma 118, na gostovanjih 83. — Skupni obisk 56.754 — doma 34.725, na gostovanjih 22.029. Povprečni obisk 75%. — V letu 1956-57 sta gostovali v Celju dve gledališči. Skupaj je bilo predstav tujih družin 7. Skupni obisk 2.009. Povprečni obisk 82%.

V letu 1956-57 je bilo 8 abonmajev, 5 rednih in 3 srednješolski.

V. K.

Vestnik

PERSONALNE NOVICE. — Z novim delovnim letom je ostala dosedanja gledališka družina nespremenjena, to se pravi, da nas nihče ni zapustil. Pač pa se nam je pridružilo pet novih članov — trije igralci in dve igralki. To so: *Mitja Bitenc* (prej član SNG v Ljubljani, Beograjske komedije in drame HNK na Rijeki), *Marijan Bačko* (prej član drame SNG v Mariboru in GSP v Kopru), *Volodja Peer* (AIU), *Breda Pugljeva* (AIU) in *Vera Perova* (AIU). O nekaterih morebitnih novih angažmajih se še dogovarjamo, ker je slej ko prej neizogibno potrebno, da igralski zbor še naprej širimo, če hočemo nemoteno opravljati vse naloge. — Študije na AIU je letos končal naš član režiser *Branko Gombač*, tako da bo poslej lahko redno delal v ustanovi. — Z daljšega bolezenskega dopusta se nam je vrnil član tehničnega osebja *Jože Razgor*. — Začasno odhaja od nas (v JLA) *Sandi Krošl*.

LETOŠNJIH PRIREDITEV »CELJE 1957« se je udeležilo tudi SLG. V gledališki veži je bila začetna slovesnost vseh prireditev; prav tam je mestni muzej priredil tudi predhodno umetniško razstavo Slavka Tihca in Avgusta Černigoja; samo gledališče je na prvi dan prireditev zvečer (24. 8.) uprizorilo »Pernjakove«; vrsta članov pa je sodelovala na posameznih prireditvah. — Člani SLG so nastopili tudi med počitnicami ob proslavah praznikov, obletnici in drugih prilikah. — V okviru prireditev »Celje 1957« je pri nas gostovala tudi drama SNG iz Ljubljane z dvema Molièrovima komedijama: »Šola za može« in »Izsiljena ženitev«.

DELOVNA NAPOVED. — Druga letošnja premiera bo fantastična satira Petra Ustinova (znan je našemu občinstvu kot avtor »Ljubezni štirih polkovnikov«) pod naslovom *Romanov in Julija*. Ta ljubezniva in poetična, deloma pravljica satira na blokovsko poli-

tiko velikih sil se bo občinstvu gotovo priljubila vsaj toliko kot »Polkovniki«. Komedijo režira Juro Kislinger, sceno je zasnoval Sveta Jovanović, kostume Alenka Bartl-Serša. — Tretja premiera bodo *Poslednji dnevi Sokrata*, odrska priredba izvirnega besedila treh Platonovih dialogov v mojstrskem prevodu akademika Antona Sovreta. Lani je bila uprizoritev tega besedila v ljubljanskem »Eksperimentalnem gledališču« eden največjih gledaliških dogodkov Slovenije v zadnjih letih. Sokrata je igral v Ljubljani — in ga bo igral tudi pri nas — prvak ljubljanske drame Lojze Potokar. Zunanji (režijski) okvir uprizoritve bo pri nas nekoliko drugačen kot v Ljubljani, zamišljen bolj za oder, ne pa za uprizoritev »v krogu«, ker želimo to veliko delo ponuditi kar se dá velikemu številu gledalcev. Okvir za celjski nastop pripravlja Lojzetu Potokarju režiser Branko Gombač, kot Sokratovi prijatelji in nasprotniki pa bodo seveda nastopili celjski igralci. —

ČEDALJE VEČ INOZEMSKIH BRALCEV Celjskega gledališkega lista nam je narekovalo uvedbo neizogibnega pripomočka: vsem tistim izvodom, ki jih pošiljamo (naročnikom ali v zameno) na naslove v inozemstvo, prilagamo kratek izvleček člankov in pojasnila k slikam pa podatke o vsakokratni uprizoritvi tudi v angleščini. Domači bralci, ki se zanimajo za naše stike z inozemstvom, lahko po želji brezplačno dobe izvod te razmnožene priloge.

V DRUGI POLOVICI OKTOBRA prireja SLG po naročilu druge konference slovenskih dramaturgov pomembno strokovno posvetovanje: Prvi slovenski gledališki simpozij o živi govorici na odru. Udeležili se ga bodo dramaturgi in lektorji slovenskih gledališč, radia in filma, kot gostje pa tudi nekateri drugi strokovnjaki, zastopniki tiska in verjetno tudi kak jezikoslovec ali gledališki strokovnjak iz srbskohrvatskega jezikovnega območja.

POMENEK Z OBČINSTVOM bo letos na začetku sezone, ne na kraju: nekaj dni po premieri »Dnevnika Ane Frankove«, v ponedeljek, 30. septembra. O rezultatih tega — za nas kot za občinstvo enako važnega — srečanja bomo posebej poročali.

ZBORNİK »CELJSKO GLEDALIŠČE 1957« smo izdali ob gostovanju na Sterijinem pozorju v Novem Sadu. Na 112 straneh so v tej knjižici zbrani prav vsi podatki o dosedanjem delu poklicnega gledališča, o zgodovini njegovih prednikov, načelne izjave upravnika in umetniškega vodje, predvsem pa zgodovina v slikah — kronološko urejene podobe o preteklosti in o sedanjem delu ustanove. V slikah in z besedilom je tudi opisan historiat celjske gledališke hiše. — Nekaj izvodov knjižic je za ceno 50 dinarjev še na razpolago pri gledališki blagajni, pri biljeterjih in v upravi. Vsem ljubiteljem gledališča bo knjižica gotovo dobrodošla kot vsestranski pregled zgodovine in dela osrednje kulturne ustanove Celja.

CELJSKO GLEDALIŠKO GLADALIŠKO GLEDE

1957-1958

2

CELJSKI GLEDALISKI LIST — Izhaja za vsako premiero. Delovno leto 1957-58, dvanajsti letnik, prva številka. Obseg dve in pol tiskovnih pol, naklada tisoč izvodov. Lastnik in izdajatelj Mestno gledališče, predstavnik mr. ph. Fedor Gradišnik, urednik Herbert Grün, tisk Celjske tiskarne; vsi v Celju.

CENA 20 DIN

